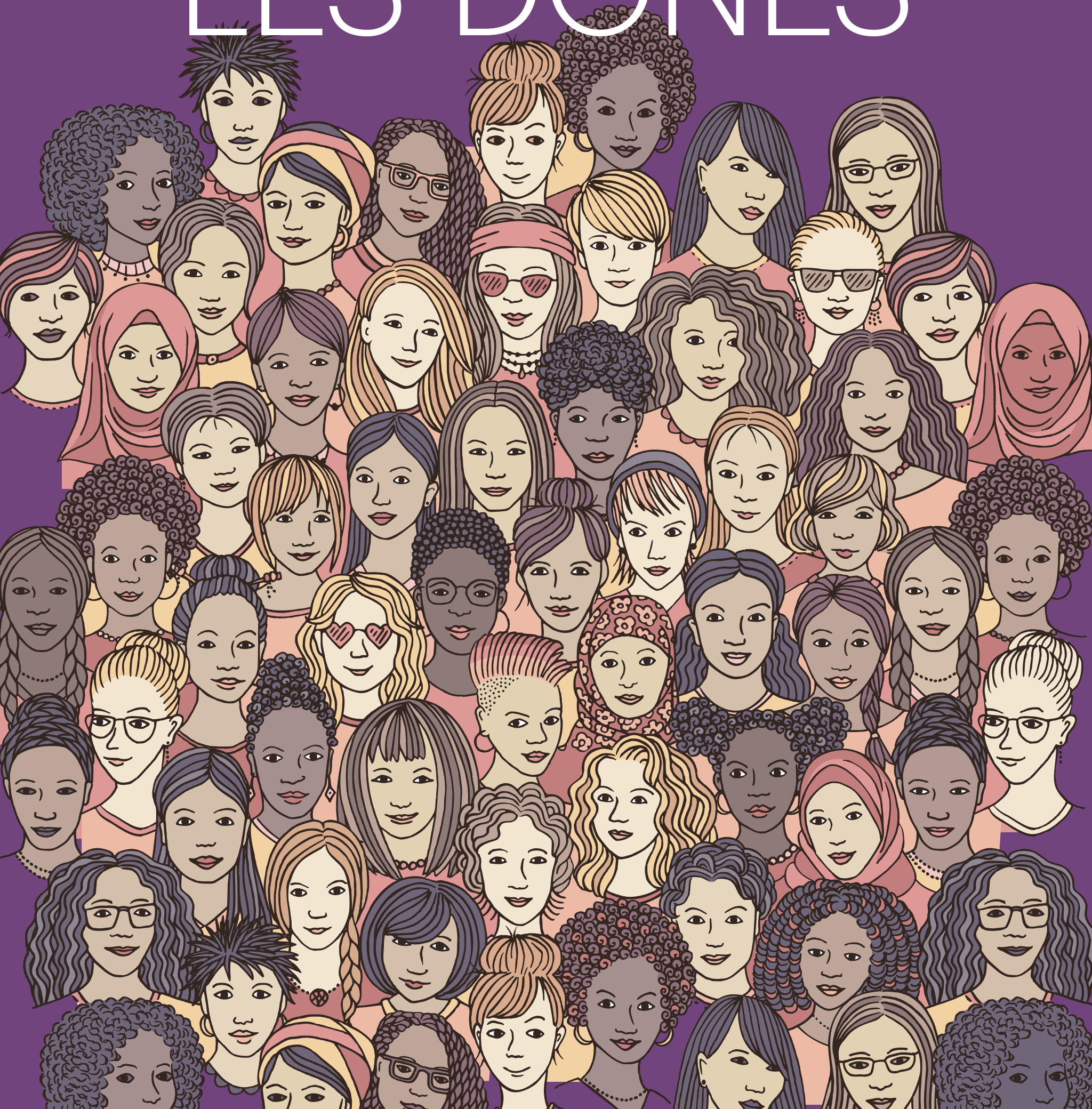

ara.cat

PARLEN LES DONES

EL FEMINISME CONTINUA SENT NECESSARI

Som lluny d'assolir la igualtat de gènere en tots els àmbits. Per això el feminisme continua sent necessari. En parlen en aquest dossier diverses dones. Els seus articles fan referència al moviment feminista, a la violència de gènere, a la representació a l'esfera pública, als ventres de lloguer i als drets laborals.

'Parlen les dones' també inclou reportatges de temes com la reivindicació de la sexualitat femenina, el paper de les dones en la lluita contra l'extrema dreta davant l'amenaça de retrocés de dret o consells sobre què fer en situacions d'abús.

arafeminismes

NOU BUTLLETÍ!

'Newsletter' setmanal per acostar-te els temes amb visió de gènere que considerem que no et pots perdre.

Apunta't al butlletí que no hauria d'existir:

ARAFEMINISMES

Al diari ARA creiem que no hi ha temes d'homes o temes de dones però sí que els que afecten les dones sovint queden en un segon pla, invisibilitzats. I nosaltres **volem treure'ls a la llum**. Cada setmana seleccionem per a tu les notícies, reportatges i articles d'opinió més destacats sobre feminisme i gènere que hem publicat perquè creiem que aquests són temes transversals que afecten totes les seccions. També comentem la notícia més destacada de la setmana i rescatem un tema d'arxiu.

Aquest índex és interactiu, clica sobre els títols per accedir als articles

ÍNDEX

[MOVIMENT FEMINISTA](#)

[VIOLÈNCIA DE GÈNERE](#)

[REPRESENTACIÓ A L'ESFERA PÚBLICA](#)

[VENTRES DE LLOGUER](#)

[DRETS LABORALS](#)

[EL MASCLISME ES TREU LA CARETA](#)

[“CAL ALLIBERAR ELS NENS DE LA MASCULINITAT TÒXICA”](#)

[LA REVOLUCIÓ DEL CLÍTORIS](#)

[EL TEMPS DE LA DONA](#)

MOVIMENT FEMINISTA

Quan perdem la por

ESTHER VERA
Directora de l'ARA

El dia que perdem la por no caldrà caminar de nit mirant qui va al darrere, ni aparcar al costat de l'ascensor o sortir del pàrquing per la rampa il·luminada. Tampoc caldrà caminar de matinada allunyant-se dels portals, ni portar les claus a la mà tan premudes que deixen senyal. No caldrà dur el mòbil a la mà amb un número de confiança marcat per si de cas, ni amagar els cabells llargs sota el coll de l'abric. El dia que perdem la por no tindrem en compte els racons del vestíbul quan busquem pis, ni pensarem amb qui pugem a l'ascensor. Arribarà el dia que no tindrem por quan ens posem les vambes per sortir a córrer, quan, mentre gaudim de l'alegria de fer quilòmetres, no haurem de pensar si ens estem endinsant en un bosc o una zona deshabitada sinó en el ritme, l'esforç, la marca. No haurem de pensar si la música dels auriculars sona massa alta i ens arisquem a no sentir algú que s'apropa. Algun dia, no es transmetrà a les nenes por a estar soles. Per arribar al dia assenyalat caldrà molta complicitat dels homes que es neguen a ser víctimes de l'estereotip que els castra sentimentalment i que entenen que la violència ja no és un avantatge social. També hi haurà moltes dones que hauran après a cooperar entre elles. Aquell dia moriran menys dones violentament i, de passada, a l'editor que només publica homes i al cap que no vol embarassades els haurà caigut la cara de vergonya. Aquell dia els homes també s'hauran de guanyar el dret a ser escoltats.

El dia que perdem la por els homes també s'hauran de guanyar el dret a ser escoltats.

Si nosaltres ens aturem

MARINA SUBIRATS

Sociòloga

Malauradament, hem entrat en una conjuntura nova. Ho diré sense embuts: l'ofensiva ha començat i pot arribar a ser molt dura. Mai no ha estat fàcil, però en els darrers anys el panorama s'ha anat obrint; hi han ajudat les quotes, les denúncies, el salt educatiu que hem aconseguit, la feina constant del feminisme. Se'ns ha fet una mica de lloc, hem estat *tolerades* en moltes posicions; a vegades amb mala cara -semblava que estàvem ocupant espais que no ens pertocaven, que eren propietat d'algú altre-. Ha anat predominant, però, un cert paternalisme: "Va, pobres, no hi fa res, seguirem manant nosaltres".

L'any 2019 ha representat, en aquest sentit, un canvi profund. Les dones ja no estem trucant tímidament a la porta, sinó denunciant situacions de violència masclista, d'assetjament, de prepotència. I aquesta denúncia, que ha agafat una dimensió mundial, ha fet trontollar, per primera vegada, molts poders patriarcals, moltes prerrogatives que es donaven per intocables. Ha fet caure homes poderosos, ha obert les portes dels Parlaments i de les institucions públiques a moltes dones decidides, lluitadores, fortes, incansables. De manera que per primera vegada hi ha hagut qui ha tingut por, tant a nivell privat com a nivell públic.

I això ja és massa, esclar. Apareguda aquesta situació en una etapa de polarització política, de cop la lluita feminista agafa una volada diferent, es converteix en part d'un combat que es juga en nivells múltiples. Ja no es tracta de "la guerra de sexes", com s'ha volgut considerar a vegades, sinó d'un component central en una confrontació general, pròpia d'un món globalitzat. Vegeu, si no, l'ús que en fa Trump quan, per guanyar les darreres eleccions a la Cambra de Representants, fa una crida als homes a no deixar-se vèncer, a recuperar el seu paper. Ja no es tracta només d'una exhibició masculista, com ha fet tantes vegades, sinó d'una mena de croada en què els homes són cridats a mantenir el seu poder i el model de virilitat prepotent. El mateix fa Bolsonaro, o Macri, el president argentí. I tants altres. Aquesta lluita brutal per ofegar la democràcia, tot s'hi val, i fer recular les conquestes feministes és una manera de tornar a les formes clàssiques de poder absolut, de fer retrocedir el rellotge de la història i mostrar que el món serà sempre dels més forts. De mostrar que res no pot canviar, i que la democràcia s'ha de doblegar davant els poders reals. Així, de cop, el feminisme agafa una altra dimensió, esdevé directament polític; hi ha un aspecte en què sempre ho ha estat -fa molt temps que sabem que "el que és personal és polític" perquè té relació amb el poder-. Però ara entra de ple en l'escena de la confrontació entre partits, entre models de societat. En un moment en què la socialdemocràcia i l'esquerra en general, arrossegades pel neoliberalisme, han anat perdent les seves banderes, el feminisme, juntament amb l'ecologisme, és gairebé l'únic moviment que representa una esperança de futur, de progrés humà, de manteniment de la natura i de la convivència, perquè, alhora, exigeix un canvi de civilització que va més enllà de les reivindicacions puntuals i apunta al moll de l'os del capitalisme i d'un masclisme que no té cap complex per anorrear els febles, destruir la naturalesa i imposar la violència com a llei general.

Quines possibilitats té el feminisme de fer front a aquesta ofensiva? En el passat, la història ens mostra que cada vegada que les dones han fet retrocedir la virilitat brutal, els homes -o alguns homes, per ser més exactes- han engegat un fet sagnant, una guerra o una revolució, i això els ha permès tornar a imposar-se.

**"Ni un pas enrere"
han cridat, cantat
i exigit milers de
dones aquests dies
per pobles i ciutats
d'Espanya. Moltes
dones -més que
mai-, i bastants
homes, amb
una actitud més
decidida que mai.**

Va passar el 1789 amb la Revolució Francesa, quan molts dels jacobins més abrandats eren partidaris que les dones s'estiguessin a casa. Va passar també en l'etapa del sufragisme: després de la Segona Guerra Mundial les nord-americanes van ser convidades a retirar-se a fer pastissos, i així ho van fer fins que no les va despertar la Betty Friedan l'any 1963. Ens tornarà a passar ara? Deixarem que ens passi?

El futur no està escrit, ens pot passar. I amb tot, les dones hem canviat, ens hem empoderat. Sabem que, juntes, tenim molta força. Quan sento les sevillanes cantar "Si nosaltres ens aturem el món s'atura", penso que hem pres consciència del risc i també de la responsabilitat; si nosaltres ens aturem el món es pot aturar, efectivament, i anar-se'n en orris, de manera que no ens aturarem. I, d'altra banda, aquests mascles alfa volen un món que fa por també a molts homes. El feminisme no pretén ja únicament alliberar les dones de situacions injustes, sinó també alliberar els homes d'un arquetip viril que els oprimeix; el feminisme no és una qüestió d'ovaris, sinó de concepte, i per tant podem esperar que no solament les dones sinó també totes les persones que no volen tornar al perfil masculista tradicional farem pinya per impedir aquesta involució. Ens queda molta feina per fer. Per sort aquests dies hem pogut comprovar que som moltes i molts per dur-la a terme i aturar una ofensiva que ens tornaria a la prehistòria; i que sabrem preservar els avenços que han aconseguit, amb tant d'esforç, dones i homes que ens han precedit.

Feminisme dit i fet

BRIGITTE VASALLO
Escriptora i activista

Fa uns dies, la Tina Vallès comentava a Twitter que perdia seguidors cada cop que s'emprenyava per una qüestió feminista. En aquest cas, per l'assassinat de la Laura Luelmo, un tema que bé mereixia ràbia i pena tant a les xarxes com a la vida.

A les feministes ens passa sovint això, especialment des que el feminisme s'ha posat de moda i qualsevol espai que no vulgui semblar carrincló ha d'incorporar no només la paraula als seus discursos, sinó també un parell de fetitxes feministes a les seves fileres. Per què ens anomenem fetitxes? Doncs perquè això és el que s'espera de nosaltres: que figurem, que legitimem l'espai amb la nostra presència i que fem un discurs feminista però abstracte o prou abstracte que no acabi de fer nosa a les dinàmiques de poder. Que diguem feminisme sense fer feminisme.

Hem d'assumir que el feminisme s'ha posat de moda i que això és una gran finestra d'oportunitat amb un munt de paranys. La moda ens dona accés a uns llocs de poder mediàtic que fins ara ens estaven vetats i tot de sobte s'han obert. Alguns dels més evidents entre aquests paranys són la picabaralla identitària, la captura –perquè el poder demana servituds– i el messianisme –ben arrelat a la cultura mediterrània.

La moda i el poder que se'n deriva faciliten l'aparició d'una identitat. Tothom, o gairebé tothom, vol i pot dir-se feminista i, en paral·lel, dediquem infinitat d'hores i esforços a definir les fronteres exactes d'aquesta identitat. Tots els debats sobre "el subjecte del feminisme" van per una línia identitària que perd de vista el que per a mi és realment transcendent: que el subjecte del feminisme no és una persona o una identitat, sinó que són les nostres vides, el seu subjecte. Les nostres existències. Totes. Hi ha moments que semblaria que el patriarcat és allò que succeeix mentre ens barallem per veure qui pot ser o no ser feminista.

Aquesta és una novetat relativa, entenent la novetat en termes de dècades, i que apunta al fet que dir-se feminista ja no tanca portes en espais de poder, sinó que n'obre. Quan totes les portes es tancaven davant de l'oprobri, vam crear altres espais, i és gràcies a aquesta construcció col·lectiva d'espais feministes que, finalment, algunes hem arribat a llocs de poder mediàtic. I és necessari ser-hi, però hem de recordar que no hi som per mèrits propis sinó com a efecte d'una consciència col·lectiva que ens demana responsabilitat en l'ús d'aquest espai. Siguem clares: les travetes, les punyalades per l'esquena, el 'bullying' i l'individualisme són pràctiques del poder de les quals no ens deslliurem les feministes. I com més poder té l'espai que ocupem, més temptadores són aquestes pràctiques.

En la cultura messiànica, la cultura dels herois, donem per fet que el discurs porta unes pràctiques incorporades. Però això no passa així necessàriament i em sembla important entendre-ho com una realitat sense més drama pel mig. Cada cop que cau un mite feminista per males pràctiques sostingudes en el temps, no per errors sinó per autèntica connivència amb les dinàmiques del poder patriarcal, sembla que ens caigui a sobre la decepció última amb el feminisme mateix.

Eixuguem-nos les llàgrimes. El centre de la qüestió és la dinàmica mitificadora. El feminisme no és més que un conjunt bastant aleatori de perspectives, pràctiques i discursos, que ni totes ens han d'agradar, ni totes han de respondre a allò que cadascuna entén per feminisme.

Hi ha moments que semblaria que el patriarcat és allò que succeeix mentre ens barallem per veure qui pot ser o no ser feminista

És ben sabut que existeix un feminisme trànsfob, i un feminisme racista, i un feminisme islamòfob, i un feminisme que no se'n diu feminista però que comporta pràctiques i mirades amb les quals ens podem sentir plenament identificades.

Les pràctiques feministes són bastant més invisibles que les identitats, justament perquè no van d'individualitat, i són pràctiques de vida, de manera d'estar, de decisions incòmodes, de construir comunitat. En un context molt marcat per la cultura d'heroïcitats, una cultura animada per les xarxes socials i per la retribució immediata de dir allò que toca dir, hem de recordar que tot moviment de pensament crític va més aviat de dir allò que no toca dir. I el feminisme que a mi personalment m'interessa, perquè és el que he vist i sentit com a més transformador, va de reconèixer la feina de totes les heroïnes anònimes, va de cuidar els vincles amb les companyes, va d'eixamplar els espais amb moviments estratègics que ens pensin de manera comunitària, va de posar-nos al servei d'allò que és més important que nosaltres mateixes i la nostra carrera. I va de no deixar-nos enlluernar pels cants de sirena i recordar que els nostres espais són espais amb unes altres dinàmiques. Quan el patriarcat interioritzat ens porta a construir-nos l'autoestima en confrontació amb la resta de dones, és un gran moment per recordar que la nostra resistència és construir-nos plegades.

L'antifeminisme és masclisme

NATZA FARRÉ

Periodista

Els atacs contra el feminisme tenen sospitosament massa veu, com si en necessitessin. El masclisme és en el sistema. Més veu que això, jo no crec que calgui. Però, tot i així, molts mitjans de comunicació s'afanyen a parlar de les veus crítiques amb el moviment feminista i a posar en el punt de mira un objectiu, des de sempre, molest. I tan molest. Pretendre canviar la norma per fer-la més justa és realment incòmode. Però hi ha tan poca creativitat en l'atac que es tira de manual. Som unes histèriques mal follades que busquem protagonisme per viure de renda. No tinc línies en aquest article per a totes les activitats molt més lúdiques que se m'acudeixen per guanyar protagonisme. Realment, no sabem el que ens fem. Ells sí. Anem en contra dels homes, en general. Per això els homes senten la necessitat de defensar-se. Perquè s'en-testen a no acceptar que això no va de pèrdues sinó de guanys. El que passa és que està tan legitimat que el guany es decanti sempre cap al mateix costat, que la ceguera s'imposa en forma d'ira contra les que defensem equilibrar la balança.

Un grup de feministes ha presentat una queixa al Congrés per denunciar els atacs masclistes a internet. La violència es perpetua a les xarxes, com si la realitat virtual no fos prou violenta. Els delictes d'odi tenen un barem segons l'odi. L'odi a les dones només acaba amb dones mortes. No és important. Es pretén silenciar les veus que destorben amb amenaces que no són ni tan sols considerades institucionalment. Però no sé què esperem.

Les declaracions polítiques són tan lamentables i carregades de masclisme com els atacs virtuals. Javier Maroto, del PP, deia: “El millor per a un iberoamericà és que la seva filla es casi amb un espanyol”. Aquesta frase és colonialista, racista i masclista. Només li falta un intercanvi de vaques i ja pot tornar a la caravel·la. I tot això sense parlar de Vox, que no cal perquè té uns altaveus que no hauríem somiat ni en el pitjor dels nostres malsons. Però per a qui encara en tingui cap dubte, ho aclareixo: sí, les feministes també hem col·laborat generosament en el despertar de l'extrema dreta. Quan hi ha ordre, dormen. Quan callem, dormen. Quan ens deixem fer, dormen. Hi són sempre. Però no sempre els agrada dormir. També hi ha dones d'extrema dreta. Sí, quin greu. Que passi el següent argument.

S'imposa un nou insult: ‘feminista radical’. Una reiteració absolutament innecessària. I d'insult, res. El feminisme és radical per si mateix. La pretensió de canvi per arribar a la igualtat ha de ser tan radical com ho és el fre que se'ns imposa. Ser **radical** és fonamental per crear un nou ordre que ens posi a tots a la mateixa línia de sortida. Però, com sempre, les dones hem de ser educades i no cridar. Les dones podem preguntar però no podem exigir. A les dones no ens queda bé ser vehements i se'ns demana aquella subtileza submissa que ens tanca la boca per mantenir-nos callades. A les dones no ens toca mai parlar i menys de les nostres coses, que només interessin a les altres dones, que es mantenen en silenci en un cercle on se sent exclusivament la veu greu de la veritat absoluta.

Alguna cosa fem bé quan una part de la població se sent obligada a presentar la masculinitat més rància com un valor per recuperar. Som la societat que som. En segons què, indigna per a l'esperança, amb persones ben despertes que no hi veuen ni escolten. Però encara amb tantes persones vives capaces de qüestionar-se a elles mateixes abans de donar la culpa de tot als altres.

Ser radical és fonamental per crear un nou ordre que ens posi a tots a la mateixa línia de sortida.

Alerta feminista: hola, Vox

M. ÀNGELS CABRÉ

Escriptora i directora
de l'Observatori
Cultural de Gènere

Encara no m'he recuperat de veure com els andalusos i les andaluses han estat els primers a caure a la trampa dels ultradretans de Vox, quan rebo per Facebook l'enèsim insult de la setmana. Potser hi ha qui no sap que des que el feminisme ocupa molt més espai mediàtic del que era habitual, s'ha convertit en la diana d'una banda de desocupats que passen les hores enganxats a les pantalles dient-nos coses boniques, confirmació que el feminisme guanya terreny acceleradament.

El perfil és aquest: home de molt baixa formació i estrets llaços amb Vox, Tabarnia i altres invents pitjors. Amants de la bandera espanyola per sobre de totes les coses, al seus perfils només hi falta la cabra de la Legió. Els encanta parlar d'aquellarres, jihadisme feminista i acusar-nos de "feminazis", bonic acrònim que circula des dels anys 90 i que aquí han adoptat per al seu ús particular personatges com Arturo Pérez-Reverte.

Això ve a col·lació del rellevant pes que l'antifeminisme té en el programa de Vox, fill il·legítim del PP, per si algú encara no ho sap. Un programa que no s'entén per què no va ser prohibit per anti-constitucional, sobretot tenint en compte aquest delictiu per la constitucionalitat que els ha agafat ara a tots els partits. Riurem quan pactin amb ells i quedin retratats com el que són: partits preconstitucionals.

El feminisme pot estar content: el nostre enemic ja no és difús sinó concret, i així el podrem combatre millor

Vox és un partit dantesco perquè aglutina totes les involucions imaginables: racista, misogin, homòfob i transfòbic, fa gala d'una capacitat envejable de retrocedir en el temps. Per què s'ha de viure al segle XXI si es pot viure tranquil·lament a l'Edat Mitjana –posem a la Reconquesta–?, es diuen els seus dirigents, militants i votants. Qualsevol psiquiatre veuria en ells una por furibunda a la diversitat i una fixació malaltissa per les reivindicacions de gènere. A mi la sexualitat de la gent no m'ha interessat mai, i a vostès? A ells es veu que molt. Pel que sembla, i segons un informe de Metroscopia, els votants de Vox són homes en més d'un 70% dels casos i apostaria que tots fan gala d'una heterosexualitat a prova de bombes.

Si els deixessin, com han anunciat, demà mateix derogarien la llei contra la violència de gènere (2004) i el desenvolupament del tan necessari pacte d'estat, el matrimoni homosexual (2005) i la llei de salut sexual i de la interrupció voluntària de l'embaràs (2010), entre d'altres. També combatrien furibundament la transsexualitat i s'ocuparien de tancar una a una totes les associacions feministes i les que lluiten per la diversitat afectiva i sexual. Es diu que Vox ha connectat amb els homes que se senten atacats pel feminisme i és veritat, hi ha connectat de ple. De fet, tots els homes que creuen que el patriarcat és un regal per a la humanitat, que les dones són éssers inferiors i que tota opció sexual no normativa és una malaltia mental, haurien de votar Vox.

El feminisme pot estar content: el nostre enemic ja no és difús sinó concret i així el podrem combatre millor. En realitat fa temps que constatem arreu del món que la mal anomenada "ideologia de gènere" –per a alguns sinònim de "feminisme radical"– inquieta perquè s'està imposant. Només cal veure què va passar amb les dones a la Primavera Àrab –com van ser reprimides i fins i tot sexualment violentades– i que fa només uns mesos els ultraconservadors de Brasil van intentar impedir-li a Judith Butler que fes una conferència a São Paulo amb una petició signada per 360.000 persones. Hola Vox, hola ofensiva patriarcal! ¿Recordeu el Tren de la Llibertat que va fer dimitir el ministre Gallardón? Doncs han passat gairebé cinc anys i ara el feminisme està més fort que mai.

Vox aglutina totes les involucions imaginables

VIOLENCIA DE GÈNERE

Enfocant la realitat de les violacions múltiples

ALBA ALFAGEME
Psicòloga especialista
en victimologia

Les agressions sexuals en grup que han transcendit mostren un creixement exponencial, fet que ha encès les alarmes socials i mediàtiques i ens fa intentar aclarir si som davant d'un fenomen nou o estem presenciant un augment de la casuística.

Tot i que és cert que ara aquests fets tenen més visibilització, dissortadament la violació múltiple és un fenomen universal i històric, que l'opressió del patriarcat s'ha encarregat de silenciar, construint pous de culpa i vergonya on han empès les dones que han patit aquestes agressions.

Existeixen molts mites i estereotips sobre aquests atacs masculistes, que s'allunyen de la realitat. Per exemple, en més del 70% dels casos els violadors són de la mateixa classe social i origen que les dones agredides, i destaca per exemple una elevada incidència en entorns universitaris, tot i que solen tenir més ressò mediàtic aquells en què, per exemple, hi ha implicats homes migrants o d'una determinada classe social, cosa que desenfoca (a vegades intencionadament) la realitat global d'aquesta violència.

En aquests delictes, que es produeixen majoritàriament en entorns d'oci nocturn, els violadors són més joves que els que actuen en solitari. I és que en una de cada deu violacions hi participa més d'un agressor. I tot i la severitat d'aquestes agressions masculistes (sovint perpetrades amb més violència, i que provoquen un gran impacte psicològic en les supervivents), tan sols un 23% dels casos acaben en condemna. No és estrany, doncs, que encara siguin pocs els casos que es denunciïn (entre un 10%-20%).

En més del 70% dels casos els violadors són de la classe social i l'origen de les dones agredides

Aquest tipus de violència tan extrema, expressió del poder i domini sobre la dona agredida, passa per una clara deshumanització de la víctima abans i durant la violació, en una humiliació extrema, que es veu augmentada per la força del grup. Un grup que alhora provoca un procés de desresponsabilització entre els criminals que comparteixen 'la presa', que intensifiquen els seus vincles en un pervers agermanament patriarcal (molt present en conflictes bèl·lics) que, alhora, reforça la seva masculinitat (de manera que se senten més 'mascles').

I és que la socialització patriarcal ha ofert un model del que és sexualment desitjable a partir de diferents referents mediàtics extremadament masculistes que cosifiquen les dones i, esclar, d'una pornografia 'mainstream' que ha erotitzat i naturalitzat múltiples situacions de violència sexual.

De fet, en molts d'aquests grups, la lleialtat a la 'germandat' els porta a actuar com a grup criminal, en un encaix perfecte de les peces que hi participen. Des dels que proposen fins als que executeixen, els que reben, els que graven i comparteixen, els que s'ho miren passivament i encobreixen... rols indispensables i coautors d'un acte criminal d'extrema gravetat que s'ha ignorat durant massa temps.

Sembla que, per fi, socialment es comença a escoltar i a acompanyar les dones, però, tal com seguim veient diàriament, una gran part de la justícia segueix sorda i cega davant els testimonis de les supervivents.

La violació múltiple és un fenomen universal i històric, que l'opressió del patriarcat s'ha encarregat de silenciar

Cap dia sense totes nosaltres

NATZA FARRÉ

Periodista

Hi ha imatges que fan molta ràbia. Per exemple, la de tants polítics posant-se un llaç lila el Dia per a l'Eliminació de la Violència contra les Dones al mateix temps que manifesten el masclisme en les seves polítiques. També fa molta ràbia que tota la societat no sigui un clam contra aquesta plaga i que la violència tingui una presència tan estesa en qualsevol àmbit. Què ens queda a les dones quan ens maten cada any a tantes, a totes, i el resultat és una estadística anual de **terror** i d'impotència?

A Istanbul, la policia va llançar gasos lacrimògens a les dones que es manifestaven contra la violència masclista. "Quan les dones necessitem protecció de la policia, sempre arriben tard", es queixava una manifestant. Les dones tenien un espai concret per manifestar-se. Però quan el van voler fer més gran, es va exercir contra elles la violència institucional. L'espai de les dones és minúscul. No només a Turquia. Per què tenim menys dret a queixar-nos si som les més maltractades? Segons un informe d'Amnistia Internacional, la majoria de dones que denuncien la violència sexual a Espanya se'n penedeixen. No ho tornarien a fer perquè se senten desprotegides i perquè han viscut un procés judicial traumàtic. No hi ha protocols ben definits, no hi ha una formació específica del personal que les atén, en cap dels àmbits. Des de quan ens agradeixen? Quant temps cal més per considerar-ho un problema d'estat? Segons dades del ministeri de l'Interior, fins al juny del 2018 es van denunciar 788 violacions, més de 4 al dia. A Viella han condemnat dos homes a 4 anys i mig de presó per abús sexual després d'haver violat una noia. La sentència considera que ella no hi va oposar prou resistència. Una manada darrere una altra.

L'Hospital Clínic ha atès un 33% més d'agressions sexuals que l'any passat. En el 29% dels casos a les dones els havien subministrat substàncies químiques per anul·lar la seva voluntat. Per a la justícia, elles són culpables d'anar drogades. Quan hi van ells, és un atenuant. No sabien el que es feien. Pobres.

Els jutges de la Manada són reincidentes. No m'estranya. Després d'aquella sentència continuen exercint com si res. Un home va atacar amb un ganivet la seva dona i la va intentar estrangular, davant dels seus fills de tres i sis anys. Com que no la va matar, aquests jutges el condemnen a 10 mesos de presó per "maltractament ocasional". Tots els fets estaven provats. A Rússia es permet per llei el maltractament a la dona un cop a l'any. Diu que això s'ha fet sempre a les famílies. No es pot trencar la tradició, que si no es trenca la família. Es veu que aquí també som tradicionals. És el nostre pa podrit de cada dia. La justícia ens deixa absolutament indefenses. Quan no ens fa sentir culpables.

Una altra dona que es penedeix d'haver denunciat. Un altre fracàs immens. No ens valen els discursos que cauen en diumenge. Només ens valdrà una política feminista efectiva, una lluita amb tots els mitjans (això vol dir un pressupost que respongui proporcionalment al nivell de terror) i un missatge que arribi més enllà d'una pancarta. Les dones volem ser lliures. Cap de nosaltres no ho serem si permetem que els noms de totes les assassinades es recordin un cop a l'any. Ens volem conèixer vives. Vives!

Aquestes paraules no són un article. Són el crit de les dones. No estem desesperades. Cridem perquè se'ns abaixa el volum quan parlem. Cridem perquè fa molta ràbia. No demanem perdó. Exigim justícia. Que cap dona se senti sola. No és temps de silenci.

Des de quan ens
agredeixen? Quant
temps cal més per
considerar-ho un
problema d'estat?

Del 25-N, les violències i les democràcies

ANNA GABRIEL
Militant d'Endavant
(OSAN) i ex-diputada
de la CUP-CC

Haurem passat un altre 25 de novembre amb actes de denúncia, accions i declaracions solemnes. Segurament, tot el que s'hagi fet haurà servit per crear una mica més de consciència; haurem actualitzat les xifres de dones assassinades, agredides o violades, i haurem dedicat una part del nostre temps a reflexionar sobre com pot ser que hàgim de cridar que no en volem ni una més. Haurem passat, en definitiva, un altre 25-N. I haurem sumat un dia més de presó, un dia més de maltractaments, un dia més de gana o un dia més de por. Sia als Països Catalans o a Ginebra, hi ha dies que passen per a totes igual.

I en l'interval de temps que va d'ara a la pròxima diada feminista, la pròxima cita per a denúncies, accions i declaracions solemnes, potser podríem avançar. Per no trobar-nos que ens acostumem a comptar-nos com a víctimes, de dia internacional en dia internacional. Per no trobar-nos que el sistema també digereix les nostres denúncies, les nostres accions i les declaracions solemnes. Per no trobar-nos, si és que no ho ha fet ja, que les metabolitza i les utilitza per presentar-se com un sistema democràtic, com un sistema que garanteix la llibertat i la igualtat i que, tot i que no és perfecte, és el més perfecte que pot existir. En definitiva, davant la possibilitat que ens facin creure que vivim en una democràcia completa o que cal fugir del feminisme com cal fugir del masclisme, hem de plantejar-nos avançar per evitar seguir retrocedint.

I ens cal avançar per anar més enllà de la façana, més enllà de les capes oficials i de les xifres; per anar als plecs de l'ànima, al cor dels barris i les vides. I sentir endins que no hi ha democràcia si hi ha gana, que no hi ha democràcia si hi ha impunitat davant el feixisme i que no hi ha vida si hi ha masclisme i patriarcat.

La democràcia no és un corpus legal o un entramat d'institucions. Democràcia no és ni tan sols votar. Perquè no hi pot haver democràcia si s'empresona per voler escoltar el mandat popular, de la mateixa manera que no hi ha democràcia si hi ha gana o si hi ha gent que salta al buit abans de ser desnonada. Perquè la democràcia no és el respecte per la llei, ni tampoc per l'estat de dret.

No hi pot haver democràcia si l'amenaça de l'extrema dreta, de les seves agressions, del seu racisme i de la seva voluntat de tornar les dones a la 'sección femenina' no només resta impune, sinó que té la complicitat de massa silencis. Perquè no hi pot haver democràcia si la seguretat de les dones depèn de si no anem amb tanga o de si hem cridat suficientment quan ens han intentat agredir.

La democràcia només pot sorgir d'aquelles formes de governança que vulguin posar la vida de les persones al centre. I això exclou moltes de les lleis, les institucions i les polítiques públiques que, en l'actualitat, s'entenen com a democràtiques. Perquè la llei respon, sempre, a un moment històric, a uns interessos de grup o de classe i a una correlació de forces. I sempre, sempre, cal que ens demanem si aquella llei, en aquell context o amb aquella correlació de forces, permetia posar la vida al centre. I ni la llei d'amnistia de 1977 que va amnistiar torturadors i no va deixar de condemnar lluitadores per la llibertat, ni la Constitució espanyola que impedeix que els pobles puguin decidir, però no impedeix que els bancs puguin desnonar vides ni les retallades austericides en educació o en sanitat no posen la vida al centre.

Proposem avançar per no trobar-nos que encadenem commemoracions sense haver modificat ni un bri les consciències ni les realitats materials. Avançar per despullar aquesta democràcia, que no ho és. Avançar per bastir l'alternativa al sistema capitalista patriarcal, que és el feminisme. Avançar seria crear institucions pròpies, generar espais de sobirania, superadors de la lògica del benefici i el capital. Avançar seria que no hàgim de sumar cap dia més de presó ni cap dia més de maltractaments, de gana o de por. Que ens guïi la voluntat de no conformar-nos amb menys. Assumint que en el mentrestant, lleis, interessos o extrema dreta seguiran colpejant la vida. Però alçant-nos quotidianament, perquè, algun dia, els pobles puguem decidir, les preses i les exiliades puguin tornar a casa i les dones i la humanitat sencera puguem, simplement, gaudir de la vida.

Sempre, sempre cal que ens demanem si aquella llei, en aquell context o amb aquella correlació de forces, permetia posar la vida al centre

Normalitzant el fanatisme

MARISA FERNÁNDEZ

Advocada feminista
de Dones Juristes

S'ha acabat el 2018 i la roda de la història segueix girant, la violència ens interroga, ens interpel·la, no ens dona treva. Els recomptes parlen de 94 dones mortes per violència masclista a l'estat espanyol, de gairebé 800 dones violades, de l'increment de reporteres i reporters assassinats al món, en portem 63. A Espanya ha emergit la ultradreta, amb el mateix discurs de sempre, el vell discurs de l'odi i de la por, el negacionisme de la desigualtat i de les violències masclistes, la proposta de derogar la llei de violència de gènere, substituir-la per una llei de violència intrafamiliar i perseguir les denúncies falses. Com que la realitat els incomoda, la violència masclista no existeix com a fenomen, només són disputes familiars, excessos puntuals i trastorns de conducta.

El sistema està en runes, les paraules falses continuen atraient la població, i nosaltres volem pensar que potser només són les cicatrius de la crisi, les seqüeles de l'autoritarisme, els 'gilets jaunes' de la revolució popular, a voltes populista. No és difícil fer la llista dels elements del malestar: les categories del vell món, la tirania del capitalisme patriarcal, l'absolutisme de l'ordre neoliberal, la sociologia del poder i la violència simbòlica de Bourdieu.

Tenim por i no volem tenir-ne, però fets que abans semblaven insòlits s'estan convertint en normals, els perills de la normalitat. Com diu la tia Lydia a 'El conte de la Serventa', de Margaret Atwood, de plena actualitat: "El normal és allò a què t'acostumes, potser ara no us semblarà normal però al cap d'un temps us hi acostumareu. I es convertirà en una cosa normal". Si només fos un conte no faria tanta por però no és només un conte, és un advertiment, és la denúncia del fanatisme que s'està imposant, el fanatisme enemic de la llibertat, del progrés i del coneixement, el fanatisme que imposa les seves idees, creences i opinions, el fanatisme contra la vida.

Com diu un filòsof francès, potser el poder és odiat perquè s'ha fet odiós, però no deixarem, no permetrem, no desistirem, continuarem lluitant pels drets de les dones. Mantenim l'esperança perquè el 2018 també ha estat un any clau per al feminisme. Les dones, les grans oblidades, hem passat del silenci a la paraula, de la realitat silenciada a la rebel·lió, el feminisme ha pres cos, el #MeToo ha estat un fenomen universal. Les dones no ens rendim, volem protagonitzar la història, i la consciència crítica del feminisme, el feminisme impertinent, no es queda només en la condemna dels efectes més cruents de la violència masclista, sinó que és un potent motor de canvi social. El feminisme lluita per la igualtat, contra els estereotips, contra el sostre de vidre de les dones, de totes les dones, sense cap distinció.

I mentrestant, el masclisme continua sentint que les dones li pertanyen i que la impunitat social i jurídica l'empara. L'esclerosi del poder judicial i les justificacions i les condemnes mínimes a homes violadors en són un exemple. ¿Quan s'adonaran de la dimensió de les violències masclistes? ¿Quan aprendran que el sexe sense consentiment és violació?

Potser el poder és odiat perquè s'ha fet odiós, però continuarem lluitant pels drets de les dones

L'escandalosa criminalització del feminisme

E. GIMÉNEZ-SALINAS
Càtedra de Justícia Social
i Restaurativa Pere Tarrés

L'avantatge de fer anys és que cada cop revius amb més claredat el passat. I la memòria té la virtut de ser intemporal, perquè els records no són necessàriament més intensos com més propers són; més aviat diria que passa el contrari: n'hi ha que el temps no només no els esborra sinó que els intensifica. Però també és cert que n'assages interpretacions, mires de donar-los un altre sentit. Fins i tot aquells que en el seu moment et van fer tant de mal entren en una espècie de nebulosa protectora amb la qual tu mateixa aprens a fer-te'n una visió edulcorada. Així vivim més feliços.

El Nadal sempre és temps d'enyorament de persones i de records, dels que t'acompanyen i dels que ja no hi són, d'afectes i desafectes, de bones notícies i de dolentes. El cert és que tots aquests sentiments, sense que siguin exclusius d'aquestes festes, es fan molt més intensos. En el meu cas vinc d'una família nombrosa i continuem sent-ho, i soc tradicional -que no vol dir conservadora- en els costums i també en els àpats. Encara m'agrada fer-los personalment, de manera que durant uns dies canvio els llibres pels estris de cuina i any rere any m'envolto de grans cassoles, que també amb el temps sembla que augmentin de pes i de mida. Recupero les antigues receptes familiars de mares i àvies, la majoria encara escrites a mà, i hi tinc una relació especial d'intimitat: durant aquests dies els parlo i els explico el que em passa pel cap, i sento que d'alguna manera m'estan escoltant. I evito la sal, perquè ja saben que en aquestes ocasions les dones salem els menjars amb les nostres llàgrimes.

Tot això ho faig perquè vull, perquè m'agrada, perquè forma part d'una manera d'entendre la meua pròpia vida i la relació amb els que m'envolten. Però no tinc res ni ningú que m'obligui a fer-ho, i encara menys un home. M'agrada l'espai de la cuina perquè genera proximitat i complicitat entre homes i dones, i un acostament molt singular amb els infants.

Sempre aprofito també el canvi d'any per repassar algun dels temes que he treballat, algun de recurrent, com el de la violència de gènere, que fa molts anys que estudio. I quan miro les estadístiques em dol especialment la de les víctimes mortals. Dones que moren pel simple fet de ser-ho, feminicidis que en molts països ni tan sols compten com a tals perquè no es volen reconèixer unes morts que amb tota seguretat es podrien haver evitat.

A Espanya des del gener del 2003 han estat assassinades un total de 976 dones per violència masculista. Es parteix d'aquesta data perquè va ser aleshores que es van començar a comptabilitzar sota aquest concepte, però probablement aquesta xifra es deu quedar curta, sens dubte deu ser molt més elevada si tirem encara uns quants anys més enrere. Ja sé que qualsevol comparació és odiosa, però la història més recent em porta a pensar en el terrorisme, i així, per exemple, en el llibre *Vidas rotas* es relata la mort de les 858 víctimes d'ETA en els últims 50 anys. "La seqüència cronològica de totes i cadascuna de les morts causades per ETA permet comprendre en la seva plenitud el tremend cost humà i polític del terrorisme a Espanya". Així es defineix aquesta obra, que també vol significar un emotiu homenatge a totes les persones assassinades per la banda terrorista.

No es tracta de confrontar ni el dolor ni la mort, ja que cada vida té un valor en ella mateixa. Però respecte a les víctimes d'ETA almenys en els últims temps hi ha hagut una important conscienciació col·lectiva solidària amb el seu dolor i el de les seves famílies. Res a veure amb la violència de gènere, en relació a la qual, a part que probablement poques persones recorden els noms de les víctimes, també hi ha qui s'atreveix a qüestionar-les. Per reblar l'escàndol, els discursos de Trump, Bolsonaro, Salvini o Abascal ens recorden que miserables i injustos poden arribar a ser els arguments. El cert és que em sento profundament incòmoda i molesta amb la criminalització del feminisme, com sempre passa també amb la d'altres col·lectius necessitats, com el de la pobresa i la immigració.

M'agrada l'espai de la cuina perquè genera proximitat i complicitat entre homes i dones, i un acostament molt singular amb els infants.

Per postres, també proliferen arguments *benintencionats* com els apuntats per Javier Marías en un article recentment publicat a *El País*, que consideren que el nou feminisme representat pel moviment #MeToo tornarà a tancar les dones perquè els homes no voldran assumir cap risc i en conseqüència les evitaran sigui com sigui, cosa que portarà novament a una separació total de sexes. Suposo que Marías ha oblidat que en el recorregut de la reivindicació dels drets de les dones amb prou feines portem unes hores d'història i que la pèrdua de poder absolut -en aquest cas dels homes- mai no és gratuïta. Hauria estat bé que hagués pres nota d'aquell acudit de Forges que en el mateix rotatiu mostrava un home amb un rètol adreçat a les dones on hi deia: "Et vull lliure, sense pors, sense discriminació, amb feina digna, respectada... i feliç! Molt!"

Il·lustració: Mari Fouz

Tota una vida de violències

A l'agost, una dona de 78 anys apunyalada pel marit, de 82; al setembre, una dona de 71 assassinada pel marit, de 81. En casos de violència masclista en la vellesa la societat rebufla consternada i també sorpresa. "Com pot ser, en aquelles edats".

L'estiu del 2017 vaig escriure un reportatge sobre la cura, específicament sobre la cura i la dependència en la vellesa, per a la revista *Feminisme(s) de Crític*. Les dones grans es queden soles i en situació de pobresa molt més sovint que els homes perquè s'han dedicat a cuidar dels altres. En les conclusions presentava la necessitat de replantejar-nos les relacions que tenim al llarg de la vida, l'estil de vida, l'organització social i la convivència, a més del repartiment de les tasques de cura en les diferents etapes vitals. Les relacions de gènere en què s'ha basat la nostra societat, a més de carregar les dones amb les tasques domèstiques, reproductives o de cura durant tota la vida, les mata, literalment. En aquell reportatge no abordava específicament aquesta relació entre les condicions en les quals arriben les dones a la vellesa i la violència masclista.

Davant l'assassinat d'una dona d'edat avançada sempre m'esgarriro de pensar com va ser la seva vida anterior a l'atac mortal. Com vaig estremir-me ahir a l'estació de tren de Passeig de Gràcia, on vaig ser testimoni d'una escena del que ara es diu *micromasclisme* però que és el masclisme violent de tota la vida.

Jo caminava cap a l'escala per baixar a la via quan va arribar-me una escopinada sonora: "Estás amargada". De reüll vaig veure dues persones grans esperant l'ascensor. Què venia abans d'aquell exabrupte? No ho sé. El silenci de després sí que el vaig sentir. Un silenci de forat negre que xucla tot el que digui la veu del mascle. Aquest to i aquest embut al buit els conec d'altres circumstàncies, amb altres protagonistes (jo mateixa, fa anys). A baix a l'andana, ja m'havia pogut espolsar la impressió i mirava el Twitter mentre esperava el tren quan un altre dard verinós "¡Tú no ves nada!" va clavar-se'm fred i vaig aixecar el cap. Un home gran passava per davant meu, una dona el seguia. Més silenci.

LAIA SERRA VALLS

Periodista i editora
del monogràfic
'Dones Dossier'

L'assassinat masclista als setanta, vuitanta anys no és fruit d'un arravatament. En cap cas no ho és, sinó que és el resultat d'una violència estructural, encara que als mitjans costa que se n'informi així. La vellesa és el final terrorífic d'una acumulació de menyspreus, oprobis, desconsideracions en relacions tòxiques que han durat dècades; de l'anul·lació personal consentida per una moral, sí, moral, que ha imposat -i continua intentant-ho- com s'ha de viure, què vol dir el matrimoni, ser bona muller, bona mare, una dona com cal.

La violència mortal vers dones grans a mans dels seus marits és fruit d'un cúmul de violències en tots els àmbits que els ha adjudicat les tasques de cura, les ha fet completament invisibles i els ha impedit pensar qui les cuidaria a elles.

Les dones som valentes, fortes, sofrertes. Les àvies i besàvies, les mares, ho són molt. Aquests meravellosos valors veritables acaben sent la nostra perdició perquè el patriarcat els utilitza per pararnos una trampa terrible: aïllar-nos. Les dones tendim a ser més autònomes i el sistema ens ho retorna amb abandonament. Tu t'ho cuines, tu t'ho menges, fins a l'últim extrem. Tantes dones, al cap dels anys, van a parar a un lloc del qual és molt difícil sortir. La soledat.

Quan Anna Gabriel -perquè va ser ella, però també ho pensem i diem moltes d'altres- va parlar de la tribu, molts se li van llançar al coll, burletes, sense saber que tenir una xarxa de suport de cura és essencial. O precisament van desacreditar-la perquè ho saben i ens volen seguir apartant de la comunitat, del que ens farà no només sobreviure, sinó viure bé.

El treball de cura, totes les feines que fan possible la continuïtat i sostenibilitat de la vida humana, s'ha assignat històricament a les dones, s'ha menystingut, apartat de la vida social, ignorat en les anàlisis i estratègies macroeconòmiques i les planificacions pressupostàries. Aquest fet té conseqüències no només en la salut de les dones, que viuen més anys però arriben a velles més soles i en pitjors condicions econòmiques, sinó en la violència que suporten, que en els casos més extrems les mata violentament. Organitzar socialment les cures és tan urgent com garantir el dret de totes les dones de totes les edats a viure sense violència.

L'assassinat masclista als setanta, vuitanta anys no és fruit d'un arravatament. En cap cas no ho és, sinó que és el resultat d'una violència estructural

La resistència de les dones al delicte

E. GIMÉNEZ-SALINAS
Càtedra de Justícia Social
i Restaurativa Pere Tarrés

Reconec que aquests dies em costa llegir alguns articles de premsa sobre delinqüència i especialment sobre violència domèstica. Tot-hom es veu amb cor de dir-hi la seva i ja em sembla bé, esclar, però jo prefereixo la visió empírica que té la criminologia, una ciència que estudia la realitat de la delinqüència i hi aporta dades que, com passa amb tot, sempre són interpretables, però en qualsevol cas es fa des del rigor científic.

Ningú no dubta que la medicina ha avançat –i de quina manera!–, però a ningú no se li acut pensar que eliminarà la mort, oi? Doncs seria convenient aplicar el mateix raonament en el camp de la delinqüència: la criminologia ha permès crear polítiques i lleis per reduir la delinqüència, prevenir-la o tractar-la de manera més adequada, però aspirar a eliminar-la del tot no és realista.

Al llarg de la història sempre hi ha hagut persones que s'han apartat de les normes; s'han dedicat molts estudis a les ciències del comportament i n'han sorgit moltes teories. El que és evident és que no resulta gens senzill d'explicar per què una persona en un determinat moment decideix cometre un delicte, mentre que una altra en circumstàncies similars decideix no fer-ho. Davant d'aquesta realitat el que és important és saber com reaccionar a la violència i esbrinar la manera, si no d'eliminar-la, com a mínim de reduir-la.

Les teories criminològiques més antigues se centraven en l'anàlisi de les característiques físiques de les persones, en al·lusió a una possible herència genètica i a l'existència de famílies delinqüents, etc. Altres teories es podrien agrupar a l'entorn del que es defineixen com característiques individuals, ja sigui l'edat, la intel·ligència o certs trastorns de personalitat. Finalment, les teories més importants són les de caràcter sociològic, que en comptes de centrar-se en els aspectes individuals del possible delinqüent se centren en el delictes des del punt de vista del fenomen social i en l'anàlisi de la mateixa estructura i organització de la societat com a factors que afavoreixen la delinqüència.

Quan mirem de centrar aquestes teories en l'anàlisi de la delinqüència femenina, m'atreuria a dir que topem amb una qüestió que encara ara està molt mal resolta. En la majoria de països del món ens trobem amb una proporció mitjana de 10 dones per cada 100 delinqüents, i fins i tot en alguns països aquesta xifra és inferior. Les estadístiques penitenciàries mostren percentatges similars. Per posar un exemple, la taxa de dones privades de llibertat a l'estat espanyol en data de gener del 2019 és del 7,5% i a Catalunya del 7,61%, segons les fonts d'estadística penitenciària del ministeri de l'Interior.

Històricament també s'ha volgut donar un fonament a aquesta realitat. Alguns estudis inicials van considerar que la dona delinqüia menys pel fet que era inferior a l'home. Una altra teoria més moderna, anomenada la del rol o d'igualtat d'oportunitats i formulada als anys setanta, considerava que la dona cometia menys delictes perquè com que no participava en la vida pública tenia menys oportunitats per fer-ho. Conseqüentment, s'augurava per al futur un increment important de la delinqüència femenina a mesura que s'assolís la igualtat social i la dona tingués les mateixes oportunitats que els homes. Aquesta teoria tenia una base lògica i semblava raonable, però no només no se n'ha complert el pronòstic sinó que s'ha demostrat que en països on s'han assolit quotes importants d'igualtat de gènere, com en alguns del nord d'Europa, encara hi ha menys delinqüència femenina. Una altra teoria és la teoria de poder i control (TPC).

Per què no analitzem en positiu aquesta resistència de la dona a la violència i al delictes?

En referència al poder, destaca les relacions entre el pare i la mare derivades de les posicions d'autoritat que cadascun ocupa al lloc de treball per explicar que es traslladen a la llar sobre la base d'una estructura familiar (patriarcal, matriarcal o igualitària). És aquesta diferència d'autoritat la que argumentaria determinats comportaments diferenciats. Pel que fa al control, la TPC destaca l'actitud parental com a factor que incideix en la comissió o no de delictes: un control més gran cap a les filles que cap als fills explicaria una taxa més baixa de delinqüència femenina.

Hi ha moltes altres teories que lamentablement no han estat gaire desenvolupades ni expliquen prou la diferència tan gran de la incidència de la delinqüència masculina i la femenina, i sobretot la lligada a la violència. Potser per això quan parlo d'aquest tema sempre acabo arribant a la mateixa conclusió: per què no analitzem en positiu aquesta resistència de la dona a la violència i al delicte?

Per cert, recomano llegir un interessant treball d'Enrique Echeburúa i Santiago Redondo (2010) titulat 'Por qué víctima es femenino y agresor masculino?', que analitza per què els homes són més agressius que les dones.

En plena polèmica sobre la violència de gènere es va publicar el 2018 la investigació 'Agresores sexuales con víctima desconocida', de la criminòloga Andrea Giménez-Salinas ('et al.'), en què es destacava que Espanya és un dels països amb menys violència sexual d'Europa. Però, afortunadament, l'estat espanyol no destaca només en aquesta matèria, ja que també es troba entre els països amb un índex més baix d'homicidis per cada 100.000 habitants, per sota de les xifres de França i Alemanya, per exemple, i semblant a les d'Holanda o Noruega.

Però aquestes dades no són fruit de l'atzar ni ens hi hem de resignar pensant que "ja estem bé com estem". Al contrari, això ens indica que algunes polítiques que han costat tant d'implementar estaven ben plantejades, així que no poden ser desterrades sense més ni més.

REPRESENTACIÓ A L'ESFERA PÚBLICA

On són les dones com jo?

SUSAN KALUNGE
Afrofeminista, activista
i membre del Consell
de SOS Racisme

Del que no es parla, no existeix, diuen. I tenen raó. S'ha parlat poc de les dones. Hem estudiat i hem cregut la història dels homes des del seu punt de vista. Per això, el moviment feminista ens sacseja i ens obliga a qüestionar el relat únic i a exigir el reconeixement i la presència de les dones. Tot i així, la situació no és perfecta. Cal seguir lluitant per reescriure la història des del punt de vista femení, reconèixer la seva importància i construir un present feminista. Però si s'ha parlat poc de les dones, encara menys de les dones negres (i igualment passa en relació amb les dones migrades, racialitzades i diverses).

Recordo la meva infantesa i em costa trobar referents femenins als quals pogués comparar-me, i no és una cosa que m'hagi passat només a mi sinó que ens ha passat a moltes dones a casa nostra. El poder d'aquesta infrarepresentació o fins i tot invisibilització comporta molt perill. Per una banda, ens envia el missatge que certs espais (sovint els de poder) són inaccessibles per a nosaltres -l'anomenat *sostre de vidre*- i per, l'altra, si superem aquestes barreres, fem de l'excepció una mera anècdota.

M'explico. Hem de reconèixer i valorar la valentia i la superació que suposa arribar, com a dona negra, a certs llocs de poder, de rellevància pública o als mitjans de comunicació. Penso, per exemple, en la Rita Bosaho -primera dona negra que va ser diputada al Congrés- o en la Francine Gálvez -primera dona negra que va presentar un tele-notícies a Espanya-, però alhora hem de ser crítics per no mitificar-ho i quedar-nos en l'anècdota, i fer palès que si no hi ha més dones, en bona part, és per culpa del sistema, i no pas perquè no existim.

És culpa del sistema quan ens educa en aquest pensament estereotipat i limitador que no fomenta la igualtat d'oportunitats entre els seus ciutadans (que també es manifesta en la manca de referents) i que provoca una autolimitació inconscient, ja que no percebem les nostres oportunitats des de la igualtat perquè senzillament pensem que no podem. Si tota la vida et fan veure (de paraula o

no) que no pots fer una cosa perquè pertany a un col·lectiu determinat, en l'imaginari col·lectiu queda fixat que és així, i en gran mesura, ni et plantejes que sí que ho podries fer.

Un altre dels espais on es fa palesa la manca de representativitat de la dona afrodescendent és la televisió o el teatre. Fem un treball de memòria col·lectiva: ¿quantes obres tenen com a protagonista (o personatges no secundaris) una dona? ¿I una dona negra? Tres, dos, un... Malauradament, no me'n venen al cap gaires. Així doncs, aquestes obres ni passarien el test de Bechdel (conjunt d'indicadors per mesurar la bretxa de gènere i el seu nivell de representativitat) ni el component de diversitat (que el test encara no té en compte).

La realitat és que les dones afrodescendents sovint no hi som i, quan hi som, majoritàriament sempre és per representar un paper semblant: de dona migrada, prostituta, dona de fer feines, etc. Això no seria un problema -ja que *per se* no ho és- però passa a ser-ho quan aquests papers són plans (sense rellevància en la història) o quan reduïm la negritud a representar només aquests papers perquè sembla que som incapaços -en ple segle XXI- de fer aparèixer una metge, una advocada o una periodista negra. I això succeeix perquè estem immersos en la idea estereotipada que les dones negres no som o no podem ser totes aquestes coses, tot i que ja és una realitat.

M'hauria agradat que en els meus anys d'escola m'haguessin explicat qui van ser Simone de Beauvoir, Virginia Woolf, Clara Campoamor, Hannah Arendt, Emma Goldman, Gloria Fuertes i Victoria Kent, etc. Però també qui van ser Angela Davis, Ellen Johnson Sirleaf, Marsha P. Johnson, Rosa Parks, Dorothy Vaughan, Assata Shakur, Mary Jackson i Katherine Johnson, entre d'altres. Per aquest motiu, és important trencar amb el discurs hegemònic (eurocèntric, capitalista, heteropatriarcal, imperialista i d'herència colonial) per no caure en "el parany de la història única", com diu la Chimamanda Ngozi Adichie.

Perquè del que no es parla, no existeix, diuen. I per això les dones negres reclamem el nostre espai -com a dones i com a dones negres-, per tal que la manca de referents que la majoria de les dones negres de la meva generació hem patit no se segueixi produint i que les nenes d'avui -que seran les dones del futur- creixin amb referents amb els quals poder projectar-se i empoderar-se.

Perquè hi som i perquè hi tenim dret.

Hem estudiat i hem cregut la història dels homes des del seu punt de vista. Per això, el moviment feminista ens sacseja i ens obliga a qüestionar el relat únic i a exigir el reconeixement i la presència de les dones.

El masclisme que no marxa

MARTA AYMERICH
Vicerectora de la UOC

Quantes vegades a una nena líder se li diu manaire? I quantes a un nen líder? Ho poso més fàcil: pensem en el barbarisme que dèiem fa uns anys, 'mandona' o 'marimandona'. 'Mandon' no ho sentíem ni ho sentim gaire, o gens.

I és que, més enllà del masclisme explícit que ja comença a marxar, aquell que se'n riu del físic d'una dona i no es fixa mai en el d'un home, aquell que atribueix per defecte les feines de casa i la cura dels fills a elles (com si ells no tinguessin casa ni fills), existeix un masclisme més subtil. Un masclisme instal·lat en la manera de veure el món que, si no ets molt sensible, és imperceptible.

Per exemple, per regla general, les idees expressades per dones, posem per cas en una reunió o una tertúlia, solen no ser atribuïdes a l'autora ("Algú va dir el dia anterior que..."), i en canvi les que han expressat homes són recordades amb l'autoria corresponent. Se sol donar també el que s'ha anomenat 'mansplaining', és a dir, explicar a algú, generalment un home a una dona, alguna cosa de manera condescendent i paternalista. També sol ser més fàcil deixar d'escoltar o menystenir una proposta d'una dona que no pas la d'un home. No dic que passi sempre, ni que siguin només els homes qui menystenen. Ho fan les persones masclistes. Hem crescut així: a mesura que ens desenvolupem, incorporem una pàtina patriarcal que fa que ho vegem així. Com també fa que vegem, per exemple, que si no hi ha més dones enginyeres o més homes infermers és perquè unes i altres ho han triat de manera lliure i sense cap condicionant cultural de creixença i educació.

El masclisme que persevera també fa que en les valoracions de feina el llenguatge s'utilitzi de manera diferent en funció del gènere. I aquí em va bé citar un estudi publicat enguany a 'Harvard Business Review' en què es van analitzar unes 81.000 avaluacions de més de 4.000 persones. L'estudi va trobar que als homes se'ls assignaven amb més freqüència atributs com 'analític', 'competent' i 'fiable', i a les dones atributs com 'compassives', 'entusiastes' i 'organitzades', tot i que l'acompliment d'homes i dones va ser el mateix amb mesures més objectives. Davant d'això, l'article llançava la pregunta: amb dos candidats iguals, a qui promocionaries? Algú que en les seves avaluacions d'acompliment és valorat com a analític o algú que és compassiu? I jo hi afegeixo: algú que és líder o algú que és manaire?

Com diu l'article citat, a moltes dones líders, sovint, per una banda se les titlla de manaires o agressives, però per l'altra se'ls aconsella que siguin més confiades i assertives. Val a dir que quan les dones són cooperadores i confiades no se les percep com a competents i que, justament, quan emfatitzen la seva competència se les veu antipàtiques i malagradeses, sovint cregudes. D'elles se n'espera la simpatia. Algunes fins i tot expliquen que davant dels seus col·legues masclistes amaguen èxits per no semblar cregudes i poder seguir gaudint del respecte dels seus companys. El masclisme no marxa i el feminisme (aclareixo per si de cas: la igualtat entre gèneres) no arriba.

El masclisme no marxa i el feminisme (aclareixo per si de cas: la igualtat entre gèneres) no arriba.

VENTRES DE LLOGUER

Més dubtes que respostes

**MONTSERRAT
ESQUERDA**

Directora General
de l'Institut Borja de
Bioètica, URL

No és gens complicat: mentre escric aquestes línies tinc quatre pàgines obertes on he arribat amb una ràpida cerca a internet, amb un gran ventall de possibilitats obertes (si vull un nadó amb els meus òvuls, sense, amb esperma conegut o desconegut, els països disponibles, un llistat de garanties...). No tinc encara cap catàleg de dones disponibles, però tinc la sensació que tampoc costaria gaire aconseguir-lo. Ah!, ofereixen xerrades informatives en diferents ciutats properes. Això sí, del primer que m'han avisat és que abans de procedir a qualsevol comanda obri una *calculadora de pressupost* i sigui conscient del preu.

Davant una realitat tan aclaparadora, la primera aproximació sembla ser que cal regular el fenomen i donar resposta a les persones que han accedit a aquest mercat amb tanta facilitat. Però potser la reflexió que se'ns demana a tots plegats té relació amb no confondre *allò que és amb allò que hauria de ser*. És el que anomenem la *fal·làcia naturalista*: confondre el *ser* amb l'*haver de ser*. És a dir, que la gestació subrogada sigui una realitat propera i accessible no vol dir que hagi de ser-ho. És clàssic, potser massa clàssic per als temps que corren, però en el pas d'allò que és a allò que hauria de ser rau la importància de poder aturar-se i pensar.

Ha estat una constant des de la meitat del segle XX que els avenços biomèdics i biotecnològics han produït grans interrogants ètics, i, de fet, gran part del desenvolupament de la disciplina anomenada bioètica ha anat a remolc dels problemes ocasionats per aquests avenços. En alguns àmbits, com el de la farmacologia, s'han pogut generar consensos i convenis per evitar danys. No ha estat així, en canvi, amb procediments i tècniques com el cas que ens ocupa: l'aplicació biotecnològica en la reproducció. Cal definir bé totes les implicacions per poder valorar-ne la regulació.

El primer dubte que es genera és: què és el que pot ser motiu de *lloguer* o de subrogació? Recordem que no se *subroga* tan sols un úter o un procés (embaràs), la gestació produeix canvis en la totalitat d'una dona. Recordo la llarga llista de les classes d'obstetrícia, amb tots els canvis corporals que implica, o en un altre registre, el famós llibre *Què es pot esperar quan s'està esperant*, on es relaten una pila de canvis que experimenta l'embarassada.

També cal tenir en compte que en aquest procés es produeix una elevada interacció entre el fetus i la mare. Com a exemples: es poden detectar gens fetals en sang materna temps després de la gestació o el fet que la configuració epigenètica del fetus canvia segons l'entorn uterí en què es desenvolupa. I un embaràs pot ser un risc per a la salut... ¿Pot ser objecte de comerç l'experiència de ser mare?

A part d'aquesta qüestió, se'n generen moltes altres de secundàries. A què es pot obligar o no durant la gestació? ¿A un estil de vida? ¿A un avortament selectiu en cas d'embaràs múltiple? ¿A una selecció de gènere? ¿Es pot garantir un nadó sa? ¿La mare pot revocar-lo?

I ja se'ns ha escapat la paraula *mare* i ens emboliquem amb la terminologia de qui seria en aquest cas la *mare* (la genètica, la gestant, la contractual que no encara legal) o el *pare* (el genètic, el contractual, la parella de la gestant...). Reflexions prèvies necessàries perquè a partir del moment en què ha aparegut el nadó, és tributari de drets que van molt més enllà de tots els implicats. No hi ha un dret a ser pare o mare, i sí que hi ha un dret de protecció als nadons. El criteri "el millor interès del nadó" parteix del principi que els nens no són propietat dels pares, sinó que són subjectes de protecció.

I en el nom d'aquest criteri del millor interès, per exemple, les parelles que volen adoptar un fill cal que passin processos llargs i feixucs per poder tenir una valoració positiva de la seva idoneïtat parental. ¿Caldria també davant una gestació subrogada garantir-ho?

Massa qüestions obertes -en queden moltes més- i massa poques respostes. Cal primer aturar-se i pensar.

No se subroga tan sols un úter o un procés (embaràs), la gestació produeix canvis en la totalitat d'una dona.

Consensuar una regulació

NÚRIA TERRIBAS
Jurista i Directora de
la Fundació Víctor
Grífols i Lucas

La irrupció de les tecnologies de reproducció assistida (TRA) fa més de 35 anys ha fomentat la diversitat de models de família i els orígens genètics dels nascuts. Això avui obre un ampli ventall d'opcions per tenir fills i accedir al rol de *pare* o *mare*, en cas que hi hagi problemes de fertilitat, ja sigui per causes mèdiques o bé estructurals (monoparentalitat o parelles homosexuals). La gestació per substitució és una d'aquestes fórmules que les TRA ens permeten, i és polèmica.

Prefereixo *gestació per substitució a maternitat subrogada* perquè el que se subroga o encarrega a una dona, per compte d'una parella homo o heterosexual, no és la maternitat com a tal sinó el fet biològic de la gestació i el part. Exercir la maternitat o la paternitat va molt més enllà i té a veure amb el deure de cura, l'estimació i la responsabilitat d'educar i fer créixer saludablement al fill. Aquest ha de ser sempre el darrer objectiu de la reproducció.

La problemàtica es planteja en l'acceptabilitat o no d'aquesta pràctica. Mentre que per a uns representa el lliure exercici de la dona a disposar del propi cos i el dret d'aquells que volen ser pares a buscar la millor alternativa, d'altres hi veuen una forma d'explotar i instrumentalitzar la dona que consideren inacceptable des d'un punt de vista ètic i jurídic.

La realitat és diversa i certament en alguns països aquesta pràctica comporta una explotació de dones vulnerables, a qui se sotmet a embarassos contractats contra la seva voluntat i a canvi de ben poca cosa. Però en altres països és una pràctica voluntàriament acceptada per dones que es presten a fer-ho sense coacció però a canvi de diners o fins i tot de manera altruista. Segons quina sigui la vulnerabilitat social de la dona, l'intercanvi

econòmic pot esdevenir un incentiu de tal magnitud que qüestiononi on queda la seva dignitat personal. Això, si no és també una forma de coacció.

El marc legal a Espanya prohibeix la gestació per substitució en qualsevol fórmula, mitjançant la nul·litat de tot contracte o acord que es pogués establir. Les parelles que hi volen optar la contracten en països on està permesa (Canadà, els EUA, Ucraïna, Austràlia, etc.), si bé amb problemes administratius després quan arriben aquí, ja que Espanya no reconeix les filiacions dels nascuts per encàrrec en altres països. La pràctica va en augment i planteja un debat ètic, social i jurídic. Què cal fer: mantenir una prohibició absoluta, que sabem positivament que no acabarà amb aquestes pràctiques, o optar per una regulació que hi posi ordre i marqui uns criteris del que, com a societat, considerem èticament acceptable? El tema és objecte de debat recurrentment, i fins i tot algun partit polític ja ha plantejat la necessitat de regular-lo. També hi ha hagut pronunciaments diversos, per part d'institucions i societats científiques, amb criteris diversos sobre què caldria fer.

El que sembla absurd és amagar el cap sota l'ala o quedar-se en el terreny de la proclama del *no* per sistema. No evitarem el turisme reproductiu, que Espanya fomenta amb una legislació sobre reproducció assistida de les més permissives d'Europa. De fet, l'Estat acull la demanda de moltes parelles d'arreu del món, cosa que li reporta un percentatge del PIB important per a l'economia del país. Tampoc evitarem que en altres països es facin malament les coses i es vulnerin els drets de la dona.

Però potser sí que podem consensuar una regulació de la gestació per substitució que, d'una banda, doni cobertura als nens nascuts per aquest procediment en altres països sense penalitzar-los; i, de l'altra, admeti la pràctica sota un format que eviti la mercantilització i l'explotació amb un model altruista i controlat públicament, amb una compensació justa a la gestant i procurant sempre que es respecti la decisió lliure de la dona i la seva protecció durant l'embaràs i els seus possibles efectes. Probablement una regulació en aquesta línia, sotmesa a controls i a condicions, respondria a la demanda d'una societat moralment plural i democràtica, com hauria de ser la nostra.

Potser podem consensuar una regulació que eviti la mercantilització i explotació amb un model altruista

DRETS LABORALS

El cost de la maternitat

ELENA COSTAS
Economista i editora
de 'Politikon'

A l'hora de decidir si va o no a la universitat, o quina carrera estudia, és difícil que una noia tingui en compte el cost que tindrà, anys després, la maternitat. Especialment perquè a Catalunya aquest espai de temps és d'aproximadament 14 anys. I qualsevol que conegui una adolescent de 18 anys sap que no es planteja què passarà a la seva vida més d'una dècada després. Però ¿i si el millor consell que li podem donar a aquesta noia és que, si vol ser mare, es pensi dues vegades això d'anar a la universitat?

En un recent estudi fet per tres investigadores de Princeton, Yale i la Universitat de Singapur es parla del 'mommy effect'. És a dir, l'impacte que té la maternitat en la participació en el mercat laboral. I és que, si bé ara mateix hi ha més dones que homes que obtenen un títol universitari, les seves taxes d'activitat es mantenen més de deu punts per sota de les dels homes. Fins i tot en països capdavanters en polítiques de conciliació i família, com Suècia, la participació femenina cau un cop es té el primer fill. I a què es pot deure en part aquesta diferència?

Segons l'esmentat estudi, les dones, a l'hora d'invertir en el seu capital humà –és a dir, de decidir si continuen o no els seus estudis superiors– no anticipen el cost que tindrà per a elles anys més tard la maternitat. I per què haurien de fer-ho si no ho fan els seus companys? Perquè, per a moltes, aquest cost implicarà fins i tot abandonar el mercat laboral. Segons les esmentades investigadores, un cop les dones han experimentat la maternitat, tant al Regne Unit com als Estats Units, sembla que modifiquen les seves creences sobre la família i es tornen més tradicionals. Així, tenir un fill augmenta la probabilitat de creure que el fet que la mare treballi fora de casa afecta la família. I, cosa que és més sorprenent, són les dones amb estudis universitaris les que pateixen un canvi més gran en les seves percepcions, i les que consideren que la maternitat era més dura del que s'esperaven. És a dir, tenir un fill representa el que podem anomenar un 'xoc d'informació'.

És probable que les expectatives d'aquestes dones sobre el que representava tenir un fill fossin errònies. Esperaven que poder compatibilitzar la seva carrera professional i la maternitat fos més senzill. I cal tenir en compte també els costos laborals que té la maternitat. Si bé aquests costos es van reduir al llarg dels anys 50 i 60, gràcies en part a la revolució que van suposar els electrodomèstics o la llet de fórmula per als infants, al llarg dels últims anys ha augmentat tant el percentatge de dones que dona el pit de forma exclusiva com les hores que dediquen a la criança. Especialment, entre les que tenen un nivell d'estudis més alt.

La productivitat d'un país ve donada en gran part pel seu capital humà, és a dir, per la preparació dels seus treballadors i les seves treballadores. Que les dones, sobretot les més formades, abandonin el mercat laboral –ja sigui completament o passant a feines de mitja jornada– un cop han tingut un fill, no suposa únicament una incoherència en relació amb la seva pròpia inversió en educació. És també una pèrdua per al conjunt de la societat. No es tracta només dels recursos públics dedicats a la seva formació, és també el que deixem de produir quan elles paren de treballar. En aquest sentit, governs com el del Regne Unit estan iniciant campanyes per col·laborar en la reincorporació de les dones al mercat laboral després de la maternitat.

Per aconseguir-ho, cal actuar sobre molts factors. En primer lloc, hem de reformar un mercat laboral que no protegeix la maternitat, i augmenta el cost laboral per a les mares. En segon lloc, hem de desenvolupar polítiques que promoguin la conciliació, en horaris i permisos, i augmentar la inversió pública en la infància.

Ara mateix, moltes de les noies que estan decidint si van a la universitat, o si estudien un màster o un doctorat, no són conscients de l'alt cost que tindrà per a elles la maternitat. I no es tracta d'aconsejar-los que, avançant-lo, siguin "racionals" i no segueixin invertint esforços en una educació que, molt probablement, no capitalitzaran. El repte és aconseguir entre tots reduir el cost laboral que per a aquestes dones suposarà tenir un fill. Com a societat, no podem perdre un capital humà en què tots hem posat tants recursos i que ens pot aportar tant de valor.

Que les dones, sobretot les més formades, abandonin el mercat laboral un cop han tingut un fill suposa una incoherència en relació amb la seva pròpia inversió en educació i una pèrdua per al conjunt de la societat.

Permisos iguals i intransferibles: no tot són flors i violes

INÉS CAMPILLO
Sociòloga

El juny passat el Congrés de Diputats va aprovar per unanimitat la proposició de Llei d'Units Podem sobre permisos iguals i intransferibles. El permís patern s'amplia fins a 16 setmanes, sis de les quals obligatòries, i s'igualava al matern. L'únic dissentiment a l'esquerra política és sobre si el pare ha de gaudir del permís obligatori immediatament després del part de la seva parella o de manera fragmentada (dues setmanes a l'inici i quatre al llarg del primer any). En tot cas, se suposa que la mesura promourà la igualtat de gènere a casa i a la feina. Qui podria estar-hi en contra?

Es diu, a més, que ens acostarà als països nòrdics, però allà no tenen permisos iguals i intransferibles. Cap país del món els té. A Suècia, mares i pares tenen 90 dies de permís intransferible i 390 més a repartir: sovint els fa la mare, però hi ha una prestació econòmica per a aquelles parelles que els divideixen a parts iguals. En qualsevol cas, les criatures estan amb algun dels seus progenitors durant el primer any i, quan ells s'incorporen a la feina, el nadó té plaça assegurada en una escola infantil pública i els seus pares permisos per atendre les seves malalties comunes.

Això està molt lluny de les 26 setmanes del nadó que cobriria la llei espanyola i en un context molt més desolador: precarietat, llargues hores, sous miserables i uns sistemes d'educació infantil 0-3 i d'atenció a la dependència deficients. Per tant, quan parlem d'igualtat i intransferibilitat dels permisos, hem de reconèixer que la seva durada total i el context (social, laboral i institucional) en què s'insereixen són molt importants. ¿Creiem realment que només amb això evitarem la discriminació laboral de les dones i aconseguirem una implicació paterna igualitària en les cures?

Aquesta proposta de permisos es justifica precisament amb aquest doble argument: promourà una reorganització igualitària de les cures a casa i, gràcies a això, es posarà fi a la discriminació laboral de les dones, ja que tant elles com els homes seran vistos a les seves respectives feines com a persones cuidadores. No obstant això, és dubtós que aquests permisos hagin de posar fi a la desigualtat en el mercat laboral. Per diversos motius: en primer lloc, la discriminació laboral de les dones no respon únicament al fet que siguin (potencialment) mares i assumeixin més que no pas el homes les tasques de cures, sinó que també és el resultat d'altres mecanismes, com els estereotips de gènere, l'assetjament i abús sexuals, etc.

En segon lloc, encara que aquests permisos siguin un pas cap a la corresponsabilitat parental, és enganyós pensar que la seva aplicació portarà en si la igualtat. D'una banda, són les dones les que s'embarassen i, en molts casos, necessiten baixes mèdiques o per risc en l'embaràs; i són elles també les que es prenen majoritàriament el permís de lactància, per raons òbvies. D'altra banda, i més important, les cures de les criatures no acaben a la setmana 26, sinó que només acaben de començar, més encara quan no hi ha universalitat de l'educació infantil 0-3, ni permisos puntuals per a malalties comunes, ni excedències remunerades, ni dret a reducció de jornada sense reducció de sou.

En aquest context, qui serà el cuidador? Probablement, de nou, les mares, entre les quals hi haurà una clara bretxa de classe. N'hi haurà que podran acollir-se a reduccions de jornada, gaudir d'una excedència o de flexibilitat, i n'hi haurà que no podran i que fins i tot veuran perillar la feina, si la tenen.

La discriminació laboral de les dones no respon únicament al fet que siguin (potencialment) mares.

En suma, aquests permisos no resolen les cures en igualtat, només posposen el problema unes setmanes per als que tenen una ocupació formal. Per això, és improbable que acabin amb la discriminació laboral de les dones.

Si no podem aconseguir els objectius proposats, ¿no hauríem de repensar les nostres prioritats i invertir aquest pressupost en iniciatives que donin resposta a necessitats més urgents? El 36% de les mares que van donar a llum a Espanya el 2016 no van tenir dret a permís de maternitat; les autònomes tenen dificultats per gaudir de les 16 setmanes que els corresponen; a les embarassades se les continua acomiadant o no se'ls renova el contracte temporal; el nostre permís matern és un dels més curts d'Europa i impedeix que les mares que ho desitgin puguin alletar durant els primers sis mesos; i les mares soles segueixen penalitzades per una mesura que assumeix que totes les criatures neixen en famílies de dos sustentadors.

Seria més urgent universalitzar els permisos de maternitat i paternitat, deslligant-los de l'ocupació, reforçar les inspeccions de treball, ampliar el permís matern, especialment per a les mares soles, i introduir permisos puntuals per a malalties comunes. I si volem anar més enllà en la reorganització social de les cures, llavors és imprescindible universalitzar els sistemes d'educació infantil 0-3 i d'atenció a la dependència i millorar el nostre mercat de treball, acabant amb la temporalitat i precarietat, creant ocupació de qualitat i reduint dràsticament la jornada laboral.

És absolutament necessari lluitar contra la discriminació laboral de les dones i caminar cap a la corresponsabilitat parental, però hi ha diferents estratègies per fer-ho. A mi i al grup de mares al qual pertanyo, al qual dec part dels arguments d'aquest article, ens enfurisma que aquesta proposta de llei s'hagi plantejat per a les mares però sense elles, a costa d'elles, sense modificar en absolut el seu miserable permís de maternitat i sense atendre els problemes que moltes d'elles tenen encara per gaudir-ne. Afortunadament, el debat s'ha obert –com testifiquen Patricia Merino, Diana Oliver, Carolina del Olmo o Esther Vives– i ha d'incloure les veus diverses de les mares: les precàries, les parades, les autònomes, les mares soles, les que volen alletar i les que no volen fer-ho.

Foto: Pere Tordera

EL MASCLISME
ES TREU
LA CARETA

Les dones agafen el timó de la lluita contra l'extrema dreta davant l'amenaça de retrocés de drets

LARA BONILLA
Periodista

Fa tres anys aquest mateix reportatge amb motiu del Dia Internacional de les Dones, que se celebra divendres, començava de la manera següent: "Que aixequin la mà els masclistes de la sala. Ningú, oi? Proclamar-se masclista és políticament incorrecte". Em temo que ara la pregunta retòrica ha deixat de tenir sentit. L'auge dels partits polítics d'extrema dreta ha comportat, de retruc, que el masclisme s'hagi tret la careta i ara es verbalitzin coses que abans potser només es pensaven. "Amb l'onada conservadora a Europa i Espanya s'han fet forts i han sortit veus en contra de la ideologia de gènere. I això és una ofensiva molt gran contra el feminisme", denuncia Sara Berbel, doctora en psicologia social. Si abans, almenys, el discurs era igualitari, ara ja ni això. "Abans ens queixàvem d'aquest doble discurs, però ara el problema és que s'ha traspassat la barrera del que és políticament incorrecte i el masclisme s'ha incorporat al discurs públic", denuncia Júlia Vega, cofundadora d'Almena Cooperativa Feminista. Ja no parlem de neomasclisme, sinó de masclisme a seques.

Vox va entrar al Parlament andalús amb un programa electoral que va en contra de les dones; el líder del PP, Pablo Casado, es mostra favorable a derogar l'actual llei de l'avortament; l'Església i partits de dretes parlen d'ideologia de gènere per desacreditar el feminisme, i l'autobús d'Hazte Oír ha tornat al carrer amb l'eslògan #StopFeminazis per demanar al PP, Ciutadans i Vox que deroguin les lleis de gènere.

Són només alguns dels exemples del masclisme desacomplexat que ha arribat a l'esfera pública. "El masclisme s'està legitimant políticament a través de la ultradreta i la dreta més rànica", sosté la periodista i professora de la UOC Ana Bernal-Triviño, que, d'un temps ençà, ha percebut un intent de desprestigiar el feminisme des de diversos altaveus mediàtics. "El masclista autèntic ja no es mossega la llengua perquè el seu discurs també s'està reproduint en la política", sosté.

Bernal-Triviño considera, a més, que la situació amb què ens trobem aquest 8-M és "pitjor" que l'any passat perquè ara, diu, "l'amenaça és més real". "La situació és més tensa i els nostres drets estan molt més exposats", afegeix. "S'estan tocant qüestions que pensàvem que estaven superades, com les denúncies falses, la síndrome d'alienació parental i el qüestionament de les víctimes de violència masclista. La careta ha caigut", constata. Drets que semblaven consolidats s'han de tornar a defensar. "I és molt preocupant, francament", admet Vega, que aposta per anar més enllà de la mobilització del 8-M: "Les dones tenim molt de poder a les urnes i hem d'utilitzar aquest poder en les eleccions que vindran", apunta. Bernal-Triviño augura que en el moment en què els partits del bloc de la dreta arribin al poder tindran carta blanca per "fer el que vulguin" amb els drets de les dones. "Es triga molt a aconseguir els drets, però es poden derrocar ràpidament a cop de BOE", diu. Sara Berbel recorda que el feminisme és un moviment "subversiu" per a l'extrema dreta perquè altera els seus valors. "I les dones som la cara més visible d'aquest enfrontament contra uns valors que ens transporta a fa molts anys", argumenta.

Reptes: violències i paritat

Les dones continuen estant discriminades en molts aspectes. Els homes guanyen més de 6.000 euros anuals més que les dones. Això suposa una bretxa salarial del 23,4% i es dispara en la població estrangera. La taxa d'atur és més alta en les dones que en els homes, la majoria de llocs de treball parcial els ocupen dones, l'excedència per tenir cura de fills o familiars dependents és també, clarament, una opció de dones i elles dediquen el doble de temps a la llar i la família (4 hores) que els homes.

La que es considera ja la quarta onada del feminisme -impulsada per les xarxes socials i el #MeToo- posa l'accent en les violències sexuals. Les dones hem normalitzat rutines com tornar a casa amb les claus o el mòbil a la mà. I amb raó. Les denúncies per agressions i abusos sexuals han arribat a Catalunya a un màxim històric: 2.333 -sis denúncies al dia-, un 20% més que el 2017. I només l'any passat es van interposar 12.977 denúncies per violència masclista en l'àmbit de la parella.

El germen de les violències contra les dones es troba en l'educació diferent que reben nens i nenes. "Hem fet una escola mixta però no una escola coeducativa", sentència Sara Berbel. En la mateixa línia, Paco Abril, president d'Homes Igualitaris, constata que, mentre que s'ha fet un esforç per incorporar nous referents femenins entre les nenes més enllà de les princeses, els nens s'han quedat estancats en els mateixos referents obsolets de fa trenta anys. "Si hem de construir una societat igualitària s'ha de treballar des de ben petits tots els mandats de gènere, especialment amb els nois, que són els que provoquen les relacions de desigualtat que tenim a la nostra societat". Tots coincideixen que la clau és l'educació entesa en un sentit ampli: escola, família o mitjans de comunicació.

Foto: Pere Virgili

No és només cosa de dones

Un altre dels reptes és sumar-hi els homes. Tot i que el moviment feminista fa una crida a una vaga només de dones per posar en valor la seva feina en tots els àmbits, la crida dels sindicats és formalment per a homes i dones. “El feminisme no és un moviment de dones ni per a les dones, sinó que és un moviment que sorgeix de les dones per canviar el món per a tots els éssers humans, i els homes s’hi han de sumar així com se sumen a altres aspectes de millora de la vida”, argumenta Berbel. Aquesta doctora en psicologia social recorda que la declaració de Seneca Falls -on es van posar les bases del sufragisme i el feminisme nord-americà- la van signar 68 dones i 32 homes. Un 30% d’homes hi van donar suport. “I crec que ara continuem en nivells similars”, apunta. Per això, cal sumar-hi més homes. “Tots els homes que consideren que estan a favor de la igualtat han de ser feministes perquè, si no, és una incoherència, han de considerar la lluita feminista com a pròpia, però sempre costa repartir poder i perdre poder”, afegeix Berbel.

Paco Abril considera que el feminisme “allibera” els homes de certs estereotips i mandats de gènere. Ell es declara feminista: “Comparteixo l’anàlisi de desigualtat i discriminació i considero que hem d’anar cap a la igualtat, i això passa perquè els homes reconeguem els privilegis que tenim en la societat patriarcal i renunciem als poders que ens atorga el sistema”. Aquest professor de la UdG explica que a principi de curs sempre pregunta a les seves classes qui es considera feminista. Fa quatre anys només aixecaven la mà deu dones. En els últims dos anys, ja ho fa més de la meitat de la classe, també homes. “La visibilització del #MeToo i la mobilització del 8-M passat han calat en la societat”, raona.

No obstant, aquesta visibilització també ha provocat una contra-reacció d’homes que es consideren “atacats” pel feminisme, que el qualifiquen d’ideologia de gènere i que neguen la violència de gènere. Abril els equipara amb els *angry white men* dels quals parla el sociòleg nord-americà Michael Kimmel “i que van posar Trump i el seu discurs misogin en el poder”. “Tot això està convivint amb el feminisme i hem d’estar ben organitzats per contrarestar-ho”: calen també “homes feministes” que interpel·lin “homes masculistes”, conclou.

Les dones catalanes cobren un 23,4% menys a l’any que els homes.

“CAL ALLIBERAR
ELS NENS DE LA
MASCULINITAT
TÒXICA”

Els experts reclamen treballar més amb els nois per alliberar-los dels estereotips i donar-los nous referents

THAÏS GUTIÉRREZ
Periodista

El comediant noruec Ørjan Burøe va penjar un vídeo a les xarxes socials en què ballava amb el seu fill Dexter, de 4 anys, la famosa cançó *Let it go* del film *Frozen*. Ho feien disfressats tots dos com la princesa de la pel·lícula, amb espectaculars vestits blaus amb transparències i corona, donant voltes i cantant. El vídeo es fa fer viral en poques hores i va rebre aplaudiments d'arreu del món. Burøe va explicar que l'havia fet perquè el seu fill adora l'Elsa, el personatge del film, i vol que creixi en un món lliure de prejudicis on els nens es puguin vestir de princeses.

I és que Burøe, com molts pares, sap que els nens pateixen crítiques, comentaris burletes i fins i tot insults si surten dels referents que es consideren tradicionalment masculins. Una realitat que no ha canviat gaire els últims anys.

“Ara mateix la nostra assignatura pendent són els nens, en masculí”. Ho diu Marina Subirats, sociòloga, fent referència a la necessitat de començar a fer canvis importants en l'educació dels nens -en masculí- per alliberar-los dels estereotips masclistes “que els castiguen a ells també”.

Subirats diu que avui en dia, en ple segle XXI, seguim transmetent als nens “uns models de gènere molt tradicionals. Són els models vinculats a ser fort, valent, no plorar, ser actiu, imposar-se... Uns valors que tenen unes conseqüències molt negatives per a ells, perquè si no aconsegueixen encaixar en aquestes categories se senten molt frustrats i infeliços i el grup els margina”. L'antropòleg Ritxar Bacete, autor del llibre *Nuevos hombres buenos* (Península), que acaba de publicar *El poder dels nois* (Destino), hi està d'acord. Ell apunta que en els últims anys s'ha fet molta feina en el terreny educatiu per empoderar les nenes. “Ara elles tenen cada cop identitats més poderoses, estan ocupant espais que fins ara només havien ocupat els nens, reivindiquen els seus drets... Però i els nens? Hem oblidat que els estereotips de gènere també afecten, limiten i perjudiquen els nens, i ara hem de dedicar esforços a treballar amb la mateixa energia per alliberar-los a ells d'aquests estereotips”, explica. Per demostrar que els nens segueixen sotmesos a la tirania dels estereotips, posa un exemple molt quotidià: “Una nena avui en dia pot anar vestida a l'escola com vulgui, del color que vulgui, amb els dibuixos que vulgui al jersei, però un nen també? Què passa quan un nen va vestit de rosa, o porta un jersei de cors?” La resposta la saben molt bé tots els que tenen fills petits, com Bacete mateix. “El nen que vagi vestit de rosa rebrà una resposta tremenda i agressiva del grup de nois de la seva edat”. Per a aquest antropòleg aquest exemple és una demostració que els nens “tenen prohibits colors, formes, esports i sentiments que tradicionalment han estat vinculats a les nenes, i això encara està molt arrelat a la societat”.

Marina Subirats creu que aquests estereotips tan presents encara fan que als nens se'ls neguin capacitats “com la d'emocionar-se i entendre les emocions, que són fonamentals per a la vida. Els nens no entenen les seves emocions ni les dels altres perquè els hi hem tallat la capacitat d'estar atents al que els hi passa, a ajudar, a compadir-se, a empatitzar. Només coneixen les emocions tradicionalment masculines: les de baralla, les de guerra, les de força, però no saben res de tendresa, d'empatia, d'afecte... I creixen així”. Bacete posa un nom a l'estereotip de gènere que pesa sobre els nens des de ben petits: es tracta de la masculinitat tòxica, que, diu, “ens indueix a desconnectar de les nostres emocions”.

Il·lustració: Mari Fouz

Per això reclama “nous referents masculins, homes que siguin sensibles, que lluitin contra les desigualtats i que no segueixin els cànons hegemònics del que és tradicionalment masculí perquè els nens tinguin altres figures en qui emmirallar-se”. “Hem de dur a terme una intervenció activa perquè els nens i els nois puguin ser el que vulguin, ja sigui encaixar en un model tradicional masculí o sortir-ne i optar per un altre model, sense que passi res”. I Marina Subirats va més enllà: “Ara que les nenes estan conquerint els espais que tradicionalment eren masculins, des del futbol fins a la ciència, cal que els nens entrin en els espais tradicionalment considerats femenins, com són les emocions o les cures”.

Potenciar altres masculinitats

La pedagoga i educadora Sílvia Valle alerta que la pressió d'aquesta masculinitat tòxica sobre els nens “acaba petant”, sobretot quan es van fent més grans. Per tant, té clar que la solució passa “per ensenyar-los que hi ha moltes masculinitats, trencar amb l'hegemònica i potenciar les altres”, i això, segons aquesta experta, tindrà una derivada molt important en l'adolescència. “Si trenquem això aconseguirem acabar amb el desig de les noies pel noi dolent, rebel, passota”. D'aquesta manera, diu Valle, “potenciant altres masculinitats s'ajudaria a trencar amb relacions tòxiques i de dominació” que ella veu en adolescents en els molts tallers que imparteix a nois i noies.

Ella explica que avui en dia “encara es premia aquesta masculinitat tòxica que pot arribar a ser violenta. Els nois que tenen aquests trets normalment es converteixen en els líders i els més admirats, les noies els volen de parella i la resta de nois volen ser com ells, i per aconseguir-ho molts cops adopten actituds tòxiques amb les noies”. Per això, diu, el seu primer objecte de treball amb joves adolescents és aquesta masculinitat mal entesa. “A aquestes edats encara es pot fer molta feina, poden canviar, però cal que hi hagi referents d'altres masculinitats, cal que hi hagi homes que representin valors positius per a aquests nois, diferents dels que ofereixen la publicitat, el cinema o les sèries. Homes que no tinguin por de mostrar els seus sentiments, que tractin bé les dones, que siguin empàtics...”.

Més problemes a l'adolescència

Alba Alfageme, psicòloga especialitzada en violències masclistes, denuncia que “actualment hi ha un buit molt important en l'educació dels nens (en masculí). No s'està fent feina per ajudar-los a sortir d'aquesta masculinitat normativa que els castiga des de la primera infància”. Per això ella reclama que es comenci a introduir l'educació afectivo-sexual des de P3 i que “s'ensenyi als infants que no hi ha emocions de nens i de nenes, a desconstruir elements i estereotips per ajudar a desmitificar, i que s'ofereixi als nens altres referents que siguin atractius socialment però que signifiquin una masculinitat diferent”. Ella alerta que si tot això no es fa els problemes es magnifiquen en l'adolescència, “que és el moment en què els nens volen integrar-se al grup i el grup castiga molt les masculinitats diferents”. I aquí poden néixer situacions d'abús o violència. Avui en dia, a Catalunya, recorda Alfageme, més d'un 55% de denúncies de violència de gènere són de menors de 30 anys. Ella no creu que hi hagi un augment de casos sinó un augment de denúncies perquè “les noies joves s'atreveixen a denunciar abans perquè en tenen més consciència”, assegura.

Així, explica que “els models que s'estan repetint de violència masclista són molt transversals i es deuen a diversos elements: en primer lloc, a la falta d'educació afectivo-sexual, que no els dona un criteri per saber el que és normal i el que no”. I en segon lloc, apunta aquesta experta, “al consum de pornografia que comença cada cop abans, al voltant dels 11 anys, que és un porno masclista i violent”.

Alfageme diu que això fa que els nens naturalitzin moltes situacions de violència envers les dones que veuen a la pantalla i construïxin un imaginari a partir de situacions que són delictives. Per tot plegat, aquesta experta deixa ben clar que “tenim un problema” i que “ens hem de posar les piles per solucionar-lo”. I això passa, indubtablement, per començar a lluitar contra els estereotips que limiten els nens. En masculí.

Els nens necessiten referents masculins diferents dels dominants.

Iniciatives a les escoles

Cada cop són més les escoles catalanes que s'estan dotant de comissions de gènere. Aquest òrgan participatiu, format per pares, mares i en alguns casos professors, pretén fomentar la coeducació i la igualtat i incorporar la perspectiva de gènere a tots els àmbits i projectes de l'escola. És una mostra més de la sensibilització de la societat sobre la igualtat. A Barcelona, a més, el Consorci d'Educació ha posat en marxa el projecte Escoles per la Igualtat i la Diversitat, en què actualment participen 20 centres. L'objectiu del programa és "treballar la diversitat afectiva i sexual, erradicar les violències de gènere i ensenyar a les criatures actituds i comportaments que facin efectius els valors d'igualtat". Ho explica Dolors Vique, referent d'igualtat i coeducació del programa Escoles per la Igualtat i la Diversitat, que detalla que el projecte es concreta en un programa de 3 anys en què tot el claustre està compromès.

D'altra banda, diverses escoles estan treballant també per canviar les dinàmiques al pati, perquè molts experts apunten que en la majoria dels casos els nois ocupen la part central, on es juga a futbol, mentre que les nenes i els nens a qui no agrada el futbol queden arraconats a la perifèria. Per trencar amb això s'estan duent a terme iniciatives per dinamitzar els patis de manera més igualitària.

Un grup de nens i nenes de l'escola Tecnos de Terrassa juguen a l'hora del pati, en una foto d'arxiu.
Foto: Cristina Calderer

LA REVOLUCIÓN DEL CLÍTORIS

Fa dècades que dones del món de la cultura treballen per trencar amb el tabú de la masturbació femenina. Avui alcen la veu de manera unànime: el dia que l'orgasme femení s'emancipi de la sexualitat patriarcal, el món sencer es capgirarà

DÀLIA RAJMIL BONET

Anys 70. Betty Dodson (1929, Kansas, EUA) va obrir les portes del seu apartament a Manhattan, Nova York, per fer tallers d'educació sexual per a dones. Animava les assistents a explorar els seus genitals amb l'ajuda d'un mirall i també a observar-se entre elles. En aquella investigació, moltes dones descobrien per primera vegada el seu clítoris, amb les seves múltiples formes i mides i, sobretot, el seu potencial com a activador de l'autoplaer. Paral·lelament, Dodson l'any 1974 publicava *Liberating masturbation: a meditation on self love*, un dels llibres més importants de l'època sobre masturbació femenina. La punta de llança de la seva lluita era el tabú que encara perdura sobre la sexualitat femenina. Afirmava que la igualtat de gènere començaria amb l'emancipació de l'orgasme femení, i que el nou feminisme naixerà a través de l'expressió del plaer sexual de les dones.

Però Dodson no és l'única que s'ha adreçat a les dones per trencar el silenci al voltant de la seva sexualitat. Com ella, moltes veus del món de la cultura han sorgit per reivindicar la necessitat d'anomenar i visibilitzar tot allò que envolta la sexualitat femenina: la vagina, la vulva, el clítoris, la masturbació i l'orgasme.

Assumpta Bassas és doctora en història de l'art a la Universitat de Barcelona, investigadora de l'art des de perspectives feministes i, concretament, estudiosa de les artistes catalanes dels anys 70. "Per a mi, no es tracta de visibilitzar la masturbació femenina públicament en un marc sexualitzat patriarcalment, sinó de crear i treballar en circuits de relació educativa i comunitària, i continuar impulsant el sentit lliure del plaer de ser dones, per una nova cultura de la sexualitat no patriarcal. Crec que totes i tots ens hi juguem moltes coses", assenyala.

Un dels projectes de Bassas ha estat l'estudi de l'obra de Mari Chordà (Amposta, 1942), una autora molt coneguda en l'àmbit del feminisme a Catalunya, sobretot en el marc de l'activisme, més que no pas pel seu vessant d'artista visual. Bassas parla de *La gran vagina* (1966) de Chordà, que forma part de la sèrie anomenada *Vaginals*, i explica que "pren com a punt de partida la necessitat de donar llenguatge al coneixement del propi cos, des de la lliure curiositat i la consciència de llibertat femenina". D'aquesta manera, assenyala Bassas, "Chordà és una de les artistes pioneres en la recerca de representació d'una experiència lliure de la sexualitat i el plaer femení".

També de l'època dels anys 70 destaca el text *La mujer clitoriana y la mujer vaginal*, de la crítica i escriptora Carla Lonzi (Florència, 1931 - Milà, 1982), fundadora amb la pintora Carla Accardi i l'escriptora i periodista Elvira Banotti del grup Rivolta Femminile a la Itàlia dels anys 70. En aquest text Lonzi conclou que el mite de la dona amb orgasmes vaginals no és altra cosa que un mecanisme del patriarcat per reduir la finalitat de les relacions heterosexuales a la procreació, sense tenir en compte el plaer com a únic objectiu. La dona clitoriana representa, per a Lonzi, el reconeixement de la sexualitat femenina autònoma i lliure del captiveri de la cultura masculina.

En aquest camí de fer polític el que és íntim trobem l'exemple de *Las muertas chiquitas*, de Mireia Sallarès (Barcelona, 1973), un documental fet amb entrevistes a més de 30 dones de diferents zones de Mèxic. Sallarès utilitza l'orgasme femení com a fil conductor de les converses. A través de les veus femenines, confronta la sexualitat íntima amb l'erotisme construït pels mecanismes de control ideològic i cultural.

Val la pena mencionar la representació explícita de la vagina i la masturbació que han dut a terme altres artistes com Paula Bonet (Vila-real, 1980) a *La sed*, en què recollia la veu de moltes dones i transformava en imatges i textos temes com l'angoixa, el sexe, la mort i el suïcidi. O també la il·lustradora María Hesse (Huelva, 1982), que també ha contribuït amb la seva obra a denunciar el desconeixement que encara existeix sobre el cos de la dona i el seu erotisme.

Obsessió i analfabetisme

Anant a l'epicentre de l'autoplaer femení hi trobem el clítoris, un òrgan no només desconegut per moltes dones, sinó mutilat diàriament com a metàfora de la dominació masculina. En aquest sentit, el treball de Sophia Wallace *Cliteracy* és un projecte multidisciplinari que explora la paradoxa de la realitat en què vivim: l'obsessió global pel cos de la dona, i al mateix temps l'analfabetisme al voltant de la seva sexualitat. L'obra de Wallace pretén ser una nova manera de parlar dels cossos.

“El clítoris és un òrgan i té drets, entre els quals hi ha no tan sols el dret a no ser mutilat, sinó el dret a proporcionar plaer, que és part de la seva essència”, afirma Wallace en la seva conferència TED. L'artista es pregunta com pot ser que arribéssim a la Lluna 29 anys abans que descobríssim l'anatomia del clítoris, com pot ser que encara molta gent no sàpiga que el clítoris no és un botó. “El clítoris és un iceberg, amb 8.000 milions de nervis a les seves glàndules, però la major part de l'òrgan és intern”, adverteix Wallace.

Més a prop de casa tenim referències com la d'Eva Baltasar (Barcelona, 1978) a *Permagel* (Club Editor / Literatura Random House, 2018), que parla sense embuts de la masturbació i l'autocomplença en un relat que contribueix a la normalització del descobriment de la sexualitat femenina des de la infància. O també l'obra de teatre *L'habitació del costat*, una peça que aborda el descobriment del plaer femení durant l'anomenada època victoriana a la ciutat de Nova York, amb tota la transgressió i revolució que significa parlar del gaudi femení en aquell moment.

Moltes veus del món de la cultura han sorgit per reivindicar la necessitat d'anomenar i visibilitzar tot allò que envolta la sexualitat femenina: la vagina, la vulva, el clítoris, la masturbació i l'orgasme.

La mirada de l'altre

I què han fet els homes sobre la sexualitat femenina al llarg de la història? ¿La seva mirada ha estat lliure de la presumpta cosificació de la dona? Tenim exemples que han remogut consciències, com el de *L'origen del món* (1866), de Gustave Courbet (1819, Ornans - 1977, La Tour-de-Peilz), que en realitat va ser un encàrrec d'un diplomàtic turcoegipci i, per tant, pot ser considerada, no com una representació de l'autocomplaença femenina, sinó com un peça feta per satisfer les necessitats d'un home. Alguna cosa similar passa amb Duchamp (1887, Blainville-Crevon - 1968, Neuilly-sur) i el seu *Étant donnés*, una obra-instal·lació que consisteix en una pintura del cos panxa enlaire d'una dona nua que només es pot veure a través de les espieres d'una porta de fusta. De què es tracta? ¿És una de les obres d'art més influents de la història, o un exercici de voyeurisme de l'espectador?

Carlos Valdés, director creatiu de la productora Vinema, reconeix que existeix una censura molt gran sobre l'orgasme femení. "Tot el que engloba la masturbació femenina és encara un tabú", assegura el responsable d'haver convertit en virals els últims anuncis del Saló Eròtic en un intent de denunciar la manca d'educació sexual que encara impera en la indústria del cinema eròtic. "Necessitem la mirada de les dones per desestigmatitzar el seu plaer", assenyala Valdés.

Amb l'evidència que la lluita pels drets de les dones no és una moda de fa quatre dies, sinó un clam que s'alça des de fa dècades, el repte continua sent que les dones -i no els homes- expliquin i celebrin el seu propi orgasme sense censures, en un exercici creatiu i lliure al voltant dels seus desitjos i plaers més íntims.

Il·lustració: Mari Fouz

EL TEMPS DE LA DONA

Els professionals es queixen que els processos judicials s'allarguen massa i alteren la vida de les víctimes que ja han girat full a l'agressió masclista

MARTA RODRÍGUEZ
Periodista

Campanyes públiques a les xarxes denunciant agressions masclistes, sense proves i sovint sense identificar l'agressor. Només la paraula d'una dona que ha decidit obrir-se i deixar anar una experiència traumàtica. "Jurídicament no té cap validesa, però és part de l'expressió de la ferida personal", explica Lara Padilla, advocada amb dues dècades d'experiència en assessorament a dones maltractades. Una ferida, coincideixen totes les professionals del sector consultades, que requereix un temps diferent per curar-se en cada cas i que, en línies generals, no encaixa amb el tempo judicial, en què el procés s'allarga anys i obliga les dones a repetir els fets i reviure sentiments. Cada dona, un món, diuen.

La infermera Teresa Vallejo és la coordinadora d'urgències i el referent de violència sexual de la comissió de violència de l'Hospital Clínic de Barcelona. Diu que en cas de patir una agressió sexual o presenciar-ne una, cal trucar al 112, el telèfon d'emergències, perquè així s'activa el mecanisme d'atenció: enviar, si cal, una ambulància o indicar el servei més adient per a cada situació. No és hora de pensar en la denúncia, afirma aquesta professional, perquè el que és prioritari és, per una banda, fer una exhaustiva exploració ginecològica i, per l'altra, "fer contenció emocional", apunta l'advocada Laia Costa, coordinadora de SARA, el servei municipal de Barcelona d'atenció, recuperació i acollida a víctimes de violència masclista. Des del Clínic, el centre de referència a la capital catalana, es fa un treball "integral" que determina la situació de la pacient i si requereix atenció mèdica, psicològica o social.

L'examen físic dels genitals o de les parts que han rebut l'agressió és lògic per recollir mostres d'ADN i redactar un informe que servirà en cas de denúncia. En cas que l'agressor sigui un desconegut, la denúncia és gairebé immediata en la majoria dels casos, relata l'advocada Padilla, però en tots els casos l'equip mèdic ha de comunicar-ho a la policia. Des dels Mossos d'Esquadra, la caporal Marta Ventas, del grup central d'atenció a la víctima, aconsella fer la denúncia "tan aviat com sigui possible" per aprofitar que la víctima té "els detalls dels fets frescos" i evitar-li el que anomena "la victimització secundària", el suplici d'haver de passar una vegada i una altra pel tràmit de declaracions. I per a testimonis que miren cap a una altra banda, apel·la a la consciència i solidaritat per denunciar-ho i que la policia prengui mesures. A la comissaria, les dones tenen dret a assessorament jurídic gratuït si el volen.

Totes les expertes i els protocols assenyalen que és primordial que l'agredida tingui suport emocional i psicològic des del primer moment. Tant dels professionals que l'atenen com del seu nucli pròxim. "És bàsic l'acompanyament, escoltar la dona, que no se senti sola", assenyalava Raquel Escurriol Martínez, coordinadora del programa d'atenció a la dona de Tamaia, una ONG en actiu des del 1992. Cal empoderar-les, donar-los confiança, que prenguin consciència dels maltractaments, perquè, com diu aquesta experta, a ningú li agrada que li "pengin l'etiqueta de víctima" i, sobretot en casos que l'agressor sigui conegut i els abusos siguin reiterats, les dones sovint no tenen consciència d'haver-los patit. Aquí entra en joc la mà esquerra d'amistats i família d'estar al cas i ajudar-les i buscar els recursos que hi ha a l'abast. Per això, apunten les expertes, es desaconsella "pressionar o forçar la dona a la denúncia" fins que no estigui prou forta per fer front a un procés feixuc. És la vacuna per evitar que "se'n desdiguin, retiri la denúncia o s'acabi amb un arxivament de la causa o una absolució", subratlla la lletrada Costa, del SARA.

Rebotades de la ineficàcia

A Tamaia moltes dones hi arriben després d'un rosari de teràpies psiquiàtriques, psicològiques o visites al CAP "perquè no saben què tenen", assenyala Escurriol Martínez. Això fa que moltes abandonin perquè no troben solució o no se senten còmodes amb el que els diuen, i tornen a la situació de risc "rebotades".

Contra això existeix el suport psicològic, per "reduir el sentiment de culpabilitat i l'ansietat", explica la infermera del Clínic, partidària de no amagar a la dona que la situació "serà dura i li caldrà molt suport". Un estudi de Tamaia estima que la dona necessita de tres a cinc anys per superar la victimització i que, per això, n'han de ser conscients i no han de tenir por a demanar ajuda professional durant el procés. Sovint són les amigues o els familiars els que tiren la tovallola en aquest acompanyament perquè "es cremen o els frustra que la dona agredida disculpi l'agressor o fins i tot torni amb ell", apunta la responsable de Tamaia.

Si s'ha decidit per denunciar, sovint la dona ja ha aconseguit girar full i es veu obligada a tornar als jutjats, trobar-se amb l'agressor i, per enèsima vegada, recordar records. És el reflex, segons Laia Costa, que el sistema judicial "és antiquat i patriarcal", un diagnòstic que comparteix la seva col·lega Padilla, que aplaudeix moviments com el del #MeToo o les iniciatives col·lectives. "És com explicar un secret i veure que no estàs sola", il·lustra Escurriol Martínez.

Gairebé totes les agressions sexuals són perpetrades per homes i el 90% de les víctimes són dones, segons dades oficials.

112

Telèfon d'emergències.

900 900 120

Línia d'atenció de l'Institut Català de les Dones.

Aplicació mòbil BCN Antimasclista

Iniciativa de l'Ajuntament amb Almena Cooperativa Feminista. És gratuïta i es pot denunciar i geoubicar qualsevol assetjament sexista o agressió masclista.

“Que hi és l'Àngela?”

És la contrasenya perquè una dona pugui alertar els professionals de locals d'oci nocturn quan no es troba a gust amb la companyia amb qui està o ha patit assetjament. És una iniciativa de les patronals del sector, com Fecasarm i International Nightlife.

Assetjament a la feina

Des de CCOO recorden que totes les empreses han de disposar del protocol de prevenció i abordatge. Sempre es pot acudir al comitè d'empresa o directament a la Inspecció de Treball.

Assetjament sexual

N'hi ha de tipificats penalment en cas de sotmetre la víctima a intimidació o humiliació en relacions laborals, acadèmiques o prestació de serveis a canvi de sexe. En els altres casos -masturbació, exhibicionisme i fotografies de genitals, per exemple, o assetjaments verbals- s'estableix una sanció administrativa. Es pot denunciar sempre a la policia i els jutjats decidiran si és punible o no.

ara.cat

